

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

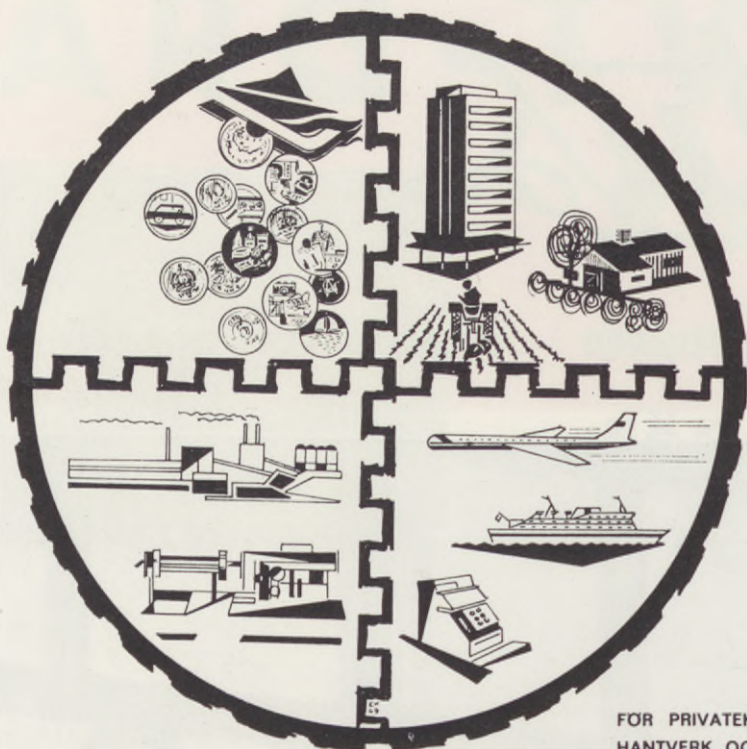
Status

SOCIALMEDICIN · MILJÖVÅRD · HANDIKAPPFRÅGOR

Det här numret
handlar i stor
utsträckning
om miljövard
och — tyvärr —
miljöskador

nr 5
maj 1970
pris 2,-

FOR PRIVATEKONOMI FOR BOSTADER OCH JORDBRUK FOR
HANTVERK OCH INDUSTRI FOR HANDEL OCH KOPENSKAP

SKARABORGSBANKEN

kvalitetsmärket för charkuterivaror

S-garantin innebär:

- Utvalda högklassiga råvaror
- Tillverkning i moderna charkuterifabriker enligt fastställd receptur
- Veterinär hygienkontroll
- Fortlöpande kvalitetskontroll vid slakteriorganisationens forsknings- och driftslaboratorier.

SLAKTERIFÖRBUNDET

Status

Organ för Riksförbundet
för Hjärt- och Lungsjuka

nr 5/1970 årgång 33

Ansvarig utgivare: **Einar Hiller**

Redaktör: **Erik Ransemar**

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm C

Postadress: Box 3196,

103 63 Stockholm 3

Telefon: 08/20 09 23, 20 09 24

Postgiro: 95 00 11

Tryckeri:

Axlings Bok- & Tidskriftstryckeri,
Södertälje

Annonspriser:

Omslagets sista sida kr 600:—
1/3 sida = 180 × 260 mm " 500:—
1/2 sida = 180 × 130 mm " 275:—
1/4 sida = 90 × 130 mm " 150:—
1/8 sida = 90 × 65 mm " 100:—
Färgannonser 25 % illägg.

Prenumerationspris:

Helår 20:—, halvår 11:—

Innehåll:

Probs	4
Skall vi ha olje-, el- eller atomvärme	5
Kongressmotioner om rökning, påsksmällare m. m.	9
Örebro — årets RHL-kongress- or. Foto - Hernried	11
Goda erfarenheter av halvskyd- dat arbete	12
Rapporter om rökningens vådor och skadlighet	16
Status bildkryss	17
Hälsan skall ej förtigas	18
RHL-information	20

Omslag:

Foto - Hernried

Ekonomisk minimistandard

Man behöver inte vara särskilt gammal för att ha levande — och i många fall outplånliga — minnen av fattigvårdssamhället. Det behövs bara att man är född på 1920-talet och uppfödd i 1930-talets arbetslöshetsbygder. Det behövs bara att man var sanatoriepatient på 1940-talet. Det behövs förstås också ett ytterligare rekvisit: att man tillhörde arbetarklassen, de fattiga.

Fattigvårdssamhället var förmyndarna som dolde sin verksamhet bakom en mask. Masken hette social lagstiftning, socialpolitik. Socialpolitiken avsåg väsentligen att trygga varje ståndsgrupp i åtnjutandet av de ekonomiska fördelar och privilegier som motsvarade dess ställning inom samhällshierarkin, skrev Arthur Montgomery i sin intressanta bok om svensk socialpolitik, på tal om det sociala systemet i början av 1700-talet i Sverige och de flesta andra europeiska länder.

Genom Bismarck blev socialpolitiken respektabel inom de konservativa kretsarna, konstaterade Herbert Tingsten i Den svenska socialdemokratiens idéutveckling. Socialpolitiken hade blivit ett försvarsmedel. De grupper som inte hade behov av fattigvårdshjälp hade ett behov av ett uppehållande försvar mot den grupp som höll på att organisera sig politiskt, nämligen arbetarklassen.

Det är bakgrunden. Den är nödvändig att känna till för att kunna ta ställning i den debatt som nu växer fram med anledning av det förslag till vad man kallar garanterad minimistandard som socialdirektör Bengt Andersson lagt fram i Stockholm. Förslaget går ut på att man skall slopa nuvarande ordning med särskild prövning av olika detaljbelopp. I stället inför man enhetliga normalbelopp. Man skall alltså slippa ifrån att behöva begära extra bidrag till ett par skor, en kappa eller en kostym. De enhetliga beloppen skall få karaktären av en klart uttryckt ekonomisk minimistandard för stadens sämst ställda innevånare, som borgarrådet Sören Carlson formulerar sig i en hörnartikel i Dagens Nyheter den 3 april.

Den svåraste frågan är, säger Sören Carlson, vilka belopp som skall anges för den ekonomiska minimistandarden. Socialförvaltningen i Stockholm har lagt ner ett omfattande och ingående utredningsarbete, i vilket även utomstående budgetexperter deltagit. De summor man kommit fram till är 465 kronor per månad till ensamstående och 775 kronor till makar. Till detta kommer så bostadskostnaden och bidrag till barnen. De föreslagna beloppen för de yngsta barnen är desamma som nu utgår: för barn i åldrarna 0—9 år 155 kronor per månad, åldrarna 10—15 år 235 kronor efter avdrag för barnbidrag. För ungdomar i åldern 16—19 år skulle också utgå bidrag.

Idén om att ge medborgarna ekonomisk minimigaranti kan man finna i litteraturen sen några årtionden tillbaka. Erich Fromm hävdar, i sin på engelska utgivna bok, som i svensk översättning heter Ett friskare samhälle och som utkom år 1955, att envar bör ha rätt till att erhålla medel för sin existens, även om inte arbetslöshet, sjukdom och ålderdom ligger bakom som ett villkor. Man skulle kunna göra anspråk på ett belopp som räcker för existensminimum om man ville utbilda sig för annat slags arbete eller av personliga skäl som hindrar någon från att förtjäna pengar. Man skulle kunna kräva sitt existensminimum utan att ha något speciellt "skäl". Försiktigtvis ville Erich Fromm begränsa en sådan period till två år. Ett viktigt motiv för Fromm var, att om ingen längre tvingades att ta arbete för att slippa svälta, så måste man göra arbetet så intressant att folk lockades att ta det.

Sådana förslag är i dagens samhälle radikala.

ER

Probs

Om drag i drivhus

Organisationsanknutna tidskrifter är ofta bra informeraende organ. Där kan man få specialistsynpunkter. Där finns ofta bristerna i vårt samhällssystem belysta, därför att man har kontakten med vardagen, med folket, med medarbetarna "ute på fältet".

Men dessa tidskrifter är sällan debattorgan. De är välkammade och välartade telningar i regeringens örtagård och de stör mycket sällan trädgårdsmästaren. Ty vi har ju den konventionen att information är synonymt med objektivitet och objektivitet är synonymt med avsaknaden av kritik. Kritik får förekomma om det definieras som analys och förses med en terminologi och kläds i en språklig dräkt som gör att innehållet blir i det närmaste obegripligt för den icke initierade och oerhört tröttsamt att läsa för den initierade, eftersom han kanske tillhör en annan "skola" med en annan terminologi och en annan dialekt.

Någon gång kan det dock komma en sten inramlande i drivhuset och krossa ett och annat fönsterglas. Det drag som då uppstår känns uppfriskande men orsakar ofta förvirring.

Vad Landstingets tidskrift anser om statens märkliga affärer

Landstingets tidskrift är organ för Svenska landstingsförbundet. I nummer 44 i år klirrar det i salongen. Jag förstår dem.

Bakgrunden är denna. Industriministern hade kommit fram till att staten skulle bli delägare tillsammans med det amerikanska American Hospital Supply i ett nytt företag som skall producera och sälja sjukvårdsutrustning i engångsmaterial. Men det är ju så i det här landet att sjukvård är en landstingskommunal angelägenhet och att landstingen har byggt upp en bra organisation som heter Landstingens inköpscentral eller som man säger i vardagslag LIC som ombesörjer sjukvårdshuvudmännens behov av

sjukhus- och sjukvårdsutrustning av de mest skilda slag. LIC har i åratal studerat det amerikanska företags produkter och funnit dom för dyra och dåligt anpassade för svensk sjukvård.

Ingen kontakt med landstingsförbundet

Landstingets tidskrift upplyser om att LIC under 1969 investerade drygt 1,3 miljoner kronor i produktutveckling på det här området. Man har ett 20-tal befattningshavare helt sysselsatta med detta arbete. De nya produkter man fått fram har i stor utsträckning skapat nya arbetstillfällen för den svenska industrin.

LIC:s sortiment omfattar cirka 30 000 artiklar och man kan därmed tillgodose sjukhusens totala behov av förbrukningsartiklar. LIC borde därmed också ha större förutsättningar än något annat företag att tillhandahålla sjukhusen förnödenheter till lägsta möjliga kostnader. LIC har vid flera tillfällen studerat American Hospital Supplys sortiment utan att kunna finna något intresse i ett samarbete med detta företag. Det amerikanska företagets sortiment är nämligen inte anpassat till de svenska sjukhusens krav på produktutformning. Produkterna har också varit för dyra.

Men staten har alltså ändå inlett samarbete med företaget.

Meningslöst dubbelarbete

Skall ett statligt företag nu börja försöka få fram produkter som LIC efter ingående marknadsanalyser såväl inom som utom landet och i intimt samråd med företrädare för svensk sjukvård redan framställt måste detta vara meningslöst dubbelarbete, säger både LIC och landstingsförbundet.

Landstingets tidskrift är starkt kritisk mot hr Olhedes uttalanden i samband med riksdagsbehandlingen av frågan. Där sa nämligen hr Olhede att man haft kontakt med landstingsförbundet. Uppgiften karakteriseras som mer än lovligt nonchalant. Sanningen är att landstingsförbundet inte har fått möjligheter att yttra sig. Detsamma gäller LIC.

Mars månads nickedocka

I Svensk handikapptidskrift, som är organ för De handikappades riksförbund, lanceras en ny nickedocka. Nickedockan heter i vardagslag Socialstyrelsen.

I en ovanligt skarp ledare granskar redaktören för SHT, Mats Denkert, socialstyrelsens anspråklöshet när det gäller hemhjälsfrågorna. Utgångspunkten för kritiken är ett brev som en gravt handikappad skrivit till SHT och där han redogör för sin egen situation. Han behövde hemhjälp för att kunna fortsätta att vistas i sitt hem. När han vände sig till landstinget för att få mera bidrag till hemhjälp blev han upplyst om att det fanns plats på ett sjukhem och där hamnade han utan att ha någon möjlighet att, som han själv säger, "försvara sig inför domstol, diskutera saken och vädja om villkorlig dom".

Varför händer detta?

Det beror på den fallucka som hem-sjukvårdsbidraget öppnar, konstaterar SHT. Hemsjukvårdsbidrag kan bara utgå så länge den hjälpbehövande inte kan beredas plats på ett sjukhem. Så snart vårdplats kan erbjudas skall den hjälpbehövande förflyttas till sjukvårdsinrättningen. Den enskildes pris för sitt hemsjukvårdsbidrag, konstaterar SHT, är alltså en tillvaro som när som helst kan störtas över ända av tillfälligheter och en nyckfull administration.

Förfarandet är en plågsam illustration till den långa dispyten mellan kommun och landsting i vårdfrågor, skriver SHT i sin teckning av bakgrunden. Hemvården tillhör kommunernas kompetensområde, sjukvården landstingens. Eftersom gränsdragningar kan vara svåra att göra utvecklas ofta enskilda ärenden till dragkamper mellan huvudmännen.

En illustration till detta kan ni för övrigt få om ni som läser det här får tag i boken Att vara handikappad, som kom ut i fjol. Där finns en autentisk skriftväxling i ett avsnitt som heter En dokumentsamling. Det gällde inte sjukvård den gången men dokumentsamlingen har i det här sammanhanget ett symtomintresse.

Det är flera år sedan socialstyrelsen gav ut råd och anvisningar när det gäller hemhjälsfrågorna och socialstyrelsen bedriver inte heller någon som helst bevakning av utvecklingen av hemvården på olika håll i landet. Den kan se ut nästan hur som helst och socialstyrelsen har inget att anföra, varken till eller från.

Det är SHT:s hårda slutdom innan den utnämner socialstyrelsen till mars månads nickedocka. Låt oss se om dockan vaknar och ger ifrån sig något ljud. Kanske kan den i likhet med hr Olhede säga mamma på amerikanska.

LUFTFÖRSMUTSNINGAR I USA 1969

Orsak	Ton/år	%
Industri	23 milj.	16,8 %
Kraftstationer	20 milj.	14,1 %
Motorfordon	86 milj.	60,6 %
Bostadsuppvärmning	8 milj.	5,6 %
Sopförbränning	5 milj.	3,5 %
	142 milj.	

Koloxid
Kväveoxider
Kolväten
Svaveloxider
Bly
Fasta partiklar

Ton år

66 milj.
6 milj.
12 milj.
1 milj.
0,19 milj.
1 milj.

Skall vi ha olje-, el- eller atomvärme?

Oljan utgör en av de stora naturtillgångar som radikalt förändrat vår värld. Tack vare den har vi fått driv- och smörjmedel för alla våra kommunikationsmedel till lands, till sjöss och i luften. En stor del av våra bostäder, skolor, fabriker, sjukhus etc. värms upp genom oljeeldning. Den petrokemiska industrin producerar viktiga mediciner, färger, plaster och ett otal andra oundgängliga ting ur olja.

Exemplen är legio på vad oljan betydtt i positiv riktning, men tyvärr är också de negativa faktorerna många. Massor av oljekatastrofer både till lands och sjöss bär vältaligt vittnesbörd härom, liksom de ständigt framvällande mängderna av koldioxid från bilarna och rökgaser från eldningsanläggningar och industrier.

Hus- och fabriksskorstenar spy ut sot och svavel i ständigt ökade mängder. Två volymprocent svavelinnehåll i oljan ger 2 gram svavel per liter för-

bränd olja i luftförorening. Blandat med sot och andra partiklar utgör det en ständig fara för vår hälsa, miljö och trivsel. Det svavel, som faller ut i partikelform, oxideras till starkt frätande svavelsyrlighet.

För all den olja som förbränns i Sverige uppgår utsläppet av svaveldioxid till över 400 000 ton per år. (Sveriges totala konsumtion av enbart eldningsolja uppgår till drygt 16 milj. kubikmeter årligen.) Detta medför bl. a. korrosionsskador för väldiga belopp samt på många håll minskad

avkastning av jord-, trädgårds- och skogsbruk.

För att minska svaveldioxidutsläppet från förbränningen i våra fastigheter använder sig fastighetsägarna nu av relativt lågsvavliga oljor på de platser, där sådana kan erhållas, vilket är fallet i Stockholm, Göteborg, Malmö och en del andra större och medelstora städer.

Hos Riksbyggen har man i en rekommendation till sina bostadsrättsföreningar och samarbetande allmännyt-

Vad vi än väljer så får vi dras med olika slag av luftföroreningsproblem. När det gäller atomkraften tillkommer dessutom "atomspill" av olika slag, som man ännu inte vet hur man på ett verkligt effektivt sätt skall kunna göra sig av med, säger STURE WAHLSTRÖM i denna artikel, där han dessutom fastslår, att en sänkning av blyhalten i bensinen inte räcker. Artikeln är den första i en serie av två artiklar om miljöförhållanden.

tiga bostadsföretag i samband med 1969 och 1970 års oljeupphandling påpekat nödvändigheten av att inte endast se på priset per kubikmeter, utan också att köpa olja eller analysdata, där bl. a. savelhalten skall vara angiven.

Hos flertalet av de allmännyttiga bostadsföretagen har man också, efter påtryckningar som gjorts från sotarmästare och hälsovårdsnämnder, börjat förbättra sotningsmöjligheterna genom att installera speciella sotsugar och en del andra apparaturer.

■ Allt detta är naturligtvis bra och lovvärt. Men några nämnvärda effekter i fråga om luftförbättring torde dock inte kunna nås förrän man kommit ned till en svavelhalt av ca 1 procent eller därunder i eldningoljan. Från och med 1 januari 1969 får inte eldningsolja med högre svavelhalt än 2,5 procent förbrännas i Sverige, och därefter skall svavelhalten ytterligare sänkas i takt med föreliggande tekniska och kostnadsmässiga förutsättningar. Omkring 1975 beräknas det att man skall ha nått 1 procents svavelhalt eller möjligen något där under.

Kunde man samtidigt radikalt sänka blyhalten i bensinen, så vore faktiskt rätt mycket vunnet.

■ Men finns det då inte några alternativ till oljan? Kan inte el- och atomvärme träda i stället? Och hur är det med naturgasen?

Den sistnämnda kommer utan tvivel att få ökad betydelse under en nära framtid. I flera europeiska länder bygger man i dag värmeanläggningar för naturgas. Här och där bygger man också konvertibla anläggningar så att man snabbt kan övergå från olja till naturgas.

Naturgasen har, hävdar en enig expertis, fördelar ur framför allt naturvårds- och hälsosynpunkt. Förbränningsprodukterna blir fria från sot och svavel. Dessutom blir naturgasen också relativt billig samt kräver enklare skorstenar. Stora fyndigheter av naturgas har gjorts under senare år. Enbart de brittiska och holländska gasförekomsterna har uppskattats innehålla omkring 3 500 miljoner kubikmeter.

Mycket talar för att även de skandinaviska länderna i sinom tid kommer att få egna naturgastillgångar. I Nordsjön pågår sökandet sedan några år efter både gas och olja, och helt nyligen har man i Sverige satt i gång med "Operation Östersjön". Geologerna hyser mycket stora förhoppningar just i fråga om södra Östersjön.

Man kan transportera gas via rörlledning eller per tankfartyg, som man gör t. ex. i Japan. Men naturgas kan också lätt överföras från gasfas till vätskefas genom att frysas ned under högt tryck. I vätskeform är gasen mycket lämplig för långtransporter.

■ Så något om elvärmen, som ju livligt rekommenderats under senare tid.

Dessvärre räcker inte vattenkraften långt i detta sammanhang. Och vill man producera elvärme på annat sätt, t. ex. via oljekraftverk, så förvärrar man ju bara luftvårdsproblemen. Förutom att oljeförbrukningen mångfaldigas leder en sådan utveckling också till ett nödvändigt utnyttjande av oljekvaliteter med mycket hög svavelhalt — detta av kostnadsskäl.

Följaktligen flyttar man bara över problemen och får dem koncentrerade någon annanstans. Och några effektiva avgasrenare för nämnda typ av anläggningar finns ännu inte.

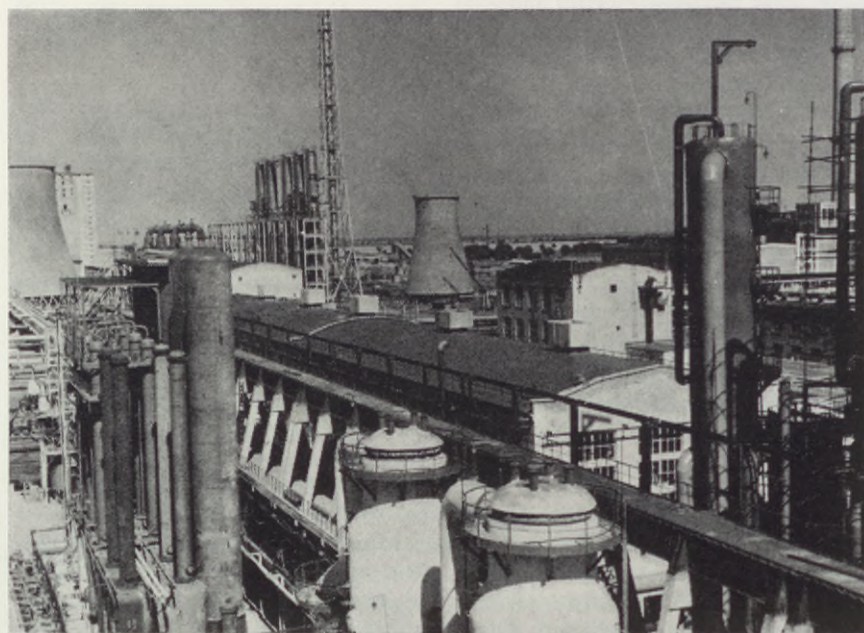
Hur man än vrider och vänder på problemen, kommer man alltså tills vidare inte ifrån den direkta oljeeldningen med alla dess mångskiftande och mycket besvärliga problem. Vad man i första hand måste gå in för är att sänka oljornas svavelhalt samt att förfina tekniken på området så att minsta möjliga skadeverkningar uppstår. En noggrann värmekontroll är också av nöden, och i möjligaste mån bör naturligtvis rökgasrenare, som kan ta hand om sot och svavel och neutralisera dess negativa verkningar, installeras överallt där tekniska och ekonomiska förutsättningar finns.

■ Emellertid blir det ju förr eller senare nödvändigt att börja spara på oljan. Visserligen gör man ännu så länge väldiga oljefynd både till lands och under havsbotten, men olja finns likafullt inte i obegränsade mängder och därför måste vi i god tid börja planera för en framtid utan olja. Petroleumprodukterna behövs för så många andra ändamål. Vetenskapsmännen arbetar bl. a. med ett flertal projekt, som gäller framställning av både människoföda och kreatursfoder ur olja. Det finns för övrigt knappast någon nutida industriell verksamhet, där inte oljan spelar en mer eller mindre betydelsefull roll. Oljan är, kan man kort och gott säga, ett ovärderligt magasin av kolväten, som egentligen är alldeles för värdefulla för att brännas upp.

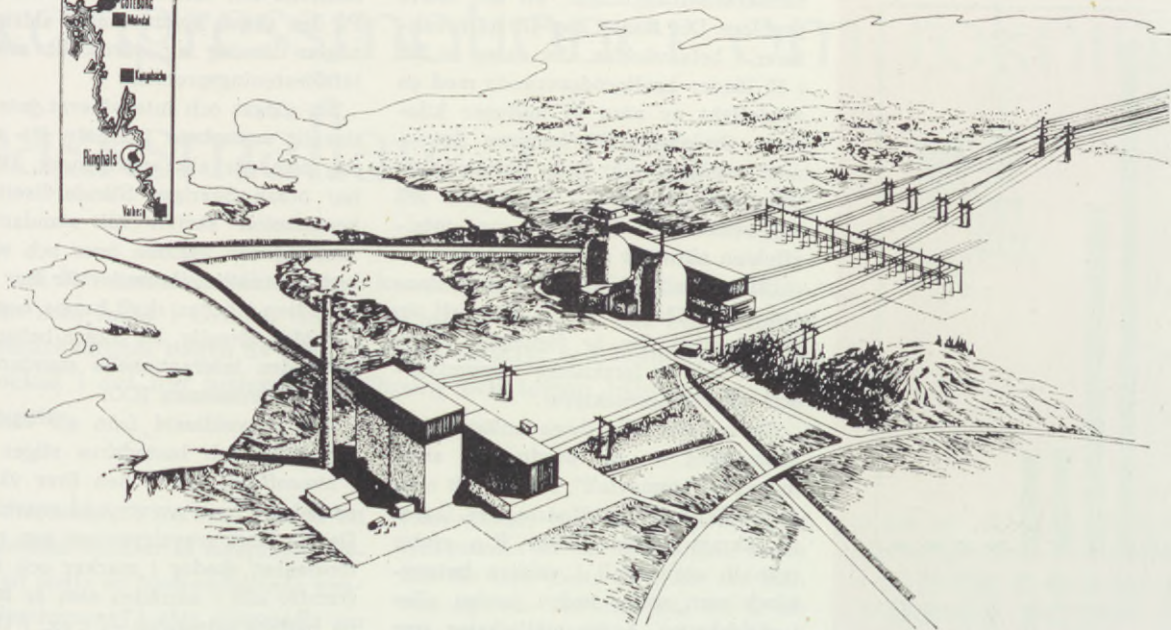
I sammanhanget kan nämnas, att om vi under de senaste femtio åren skulle ha förbrukat ved och kol i samma utsträckning som vi förbrukat olja, så skulle nu endast mycket begränsade kolkvantiteter återstå och knappast några skogar alls.

■ Låt oss alltså hoppas på naturgas. Eller är det måhända radikalast och riktigast att helt lita till den fredliga atomkraften?

När det gäller miljöproblem av alla de slag, brukar ju både avancerade

Kemiska industrier av olika slag spyr ut väldiga mängder svavel, rökgaser och andra för vårt välbefinnande skadliga produkter.

Så här kommer kärnkraftverket i Ringhals att se ut. Kapaciteten blir 1.500.000 kW kärnkraft.

teknokrater och mer eller mindre aningslösa lekmän vara tämligen överens. Ett atomkraft- eller atomvärmeverk spyr inte ut en mängd farliga gaser och rökmoln, påpekas det. De står ur renlighetssynpunkt inte vattenkraften efter.

Detta är ju dock, sett på både kortare och längre sikt, en sanning med mycket stor modifikation. I en reaktor produceras årligen hundratals ton oerhört giftiga och svårhanterliga klyvningsprodukter, som inte med några medel kan osakliggöras. Så här skriver, i en nyligen publicerad tidningsartikel, forskningsassistenten vid Stockholms universitet, Gösta Walin:

"Klyvningsprodukterna skall plockas ut ur reaktorn, lagras en tid invid denna, transporteras till en uppberedningsanläggning, genomgå diverse kemiska processer, transporteras vidare till något slags packningscentral samt slutligen lagras på absolut säkert ställe i några hundra år. Varje moment i denna process innebär olycksrisker och även i normala fall större eller mindre läckage av radioaktivitet. Enbart den slutliga dumpningen av klyvningsprodukterna medför avsevärda problem bland annat genom att avfallet fortsätter att avge betydande mängder värme i årtal. Innehållet i en enda stor reaktor torde vara mer än tillräckligt för att förgifta hela Östersjön, och ingen teknologi i världen kan skydda reaktorn mot exempelvis sabotage eller nedfallande konventionella bomber. Eftersom vi årligen satsar flera miljarder på militärt försvar, kan

väl dessa risker inte vara helt försumbara. Kanske det i ett framtida spänt läge blir tillräckligt att hota med sabotage mot en stor kärnkraftanläggning för att tvinga landet till underkastelse."

I samma artikel heter det fortsättningsvis:

"Endast med den yppersta teknologi, om ens då, kan kärnindustrin göras acceptabel. Enligt min uppfattning vore det bättre att vänta med detta avancerade vågspel tills vi visat att vi kan behärska de ofantligt mycket enklare problem som är förenade med vår konventionella industri. Eller för att citera Sheldon Novick, redaktör för den utmärkta tidskriften *Environment* i hans bok *'The Careless Atom'* (Houghton Mifflin Company, 1969): 'Det synes alltid finnas många som är villiga att byta ut en nu existerande fara mot en framtida. Om reaktorprogrammet fortsätter på den kurs som påbörjats, är det möjligt att problemen med radioaktiv nedsmutsning om några decennier kommer att få våra nuvarande problem att framstå som triviala.'"

■ Ord och inga visor, som synes.

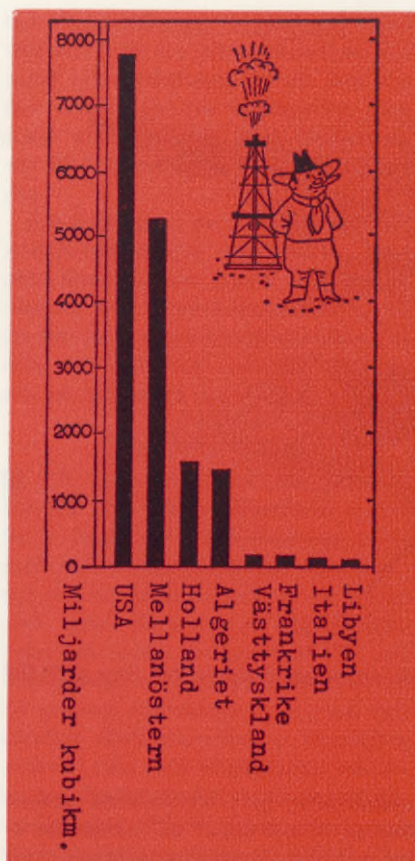
När det gäller kärnkrafterna i alla dess aspekter så får man ju också lov att beakta de höga kapitalkostnaderna i förening med stora risker för eventuella driftstopp. Vidare är försäkringsfrågan ett ytterligt svårt problem. Svårigheterna har två huvudorsaker: storleken på behovet av försä-

ringskapital (den ekonomiska skadan kan ju tänkas uppgå till mångmiljardbelopp) och försäkringsbolagens tämligen kompakta misstänksamhet. För att ändå pressa fram kärnindustrin har man både i Sverige och andra länder stiftat speciella lagar som begränsar kraftföretagens ansvar till ett visst belopp (i Sverige 50 miljoner kronor, i USA ca 80 miljoner dollar). Skador utöver dessa i sammanhanget nästan skrottretande små belopp skall alltså ersättas av staten. Onekligen en ganska sangvinisk lagstiftning..

Det har påpekats från olika håll, att dels släpper denna gratisförsäkring fram kärnkraften innan den är kommersiellt användbar och dels minskar den intresset för att utveckla nya och säkrare reaktortyper.

■ Vid ett möte under rubriken "Ångdagen 1969", som anordnades av Ångpanneföreningen i Stockholm, kom man bland annat in på frågan om när eller stadsförläggning av kärnkraftverk, och i detta sammanhang yttrade civilingenjör Per Isberg från det halvstatliga Västeråsbolaget Asea-Atom följande:

"Man skulle knappast placera en stor damm omedelbart intill en stor stad på ett sådant sätt att hundratals människor skulle dränkas om dammen brast. Jag tror inte heller att någon skulle vilja formulera regeln för hur en stor stad skall få vara för att få förläggas omedelbart invid en sådan damm. Det är enklare att så länge som

Naturgasen i olika länder. Konstaterade förekomster.

möjligt lita till avståndet och endast ha ett fåtal människor i den direkta farozonen under dammen.”

De båda under byggnad varande stora atomkraftverken i Simpevarp utanför Oskarshamn och vid Ringhals i Värö 6 mil söder om Göteborg ligger på relativt betryggande avstånd från större tätorter. Detsamma kan tyvärr inte sägas om de verk som planerats ligga i Hjorthagen i Stockholm, Ny-näshamn, Trosa, Norrköping, Södertälje och Uppsala. I Forsmark, som ligger några mil norr om Östhammar, är avståndsförhållandena mera betryggande, och där skall ju också nästa atomkraftverk byggas.

■ Atomavfallet blir emellertid, bortsett från varje tänkbar lokalisering av

VID BESÖK I HÖÖR,
ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe
Propra rum

Tel. 0413/200 25

kärnkraftsanläggningar, ett allt större problem. Det finns i dag 479 kärnreaktorer i hela världen. Av dessa är 105 i 15 länder kraftproducerande med en totaleffekt av nära 20 miljoner kilowatt. Omkring 1975 kommer det — med utgångspunkt från föreliggande utbyggnadsprojekt — att finnas 283 kraftreaktorer i 21 länder med totaleffekten nära 130 miljoner kilowatt.

Utöver de 105 kraftreaktorerna finns det alltså 374 för andra ändamål än elproduktion. De är fördelade på 48 länder och är forsknings-, provnings- och utbildningsreaktorer.

En sak har alla dessa anläggningar gemensamt — de producerar stora mängder "atomavfall", som på ett eller annat sätt måste elimineras, dvs. lagras på säkrast möjliga platser. F.n. gjuter man in atomavfall i väldiga betongblock som sänks ned i jorden eller i världshaven. Andra möjligheter, som utnyttjats, är övergivna saltgruvor, uttjänta oljeborrhål m. m.

Riskerna med dylik förvaring är dock både många och stora. Det kan bli förskjutningar i jordlagren, jordskalv och sprängolyckor kan inträffa, materialförändringar (utnötningar bl. a.) kan förorsaka farliga läckage osv.

Någon absolut säker förvaringsmetod känner man faktiskt ännu inte till.

■ Och så en annan sak. Flertalet människor föreställer sig att atomkraften är en outtömlig el- och värme-källa. Så är det nu inte alls. Jordens urantillgångar är synnerligen begränsade.

På längre sikt har man dock väte-kraften (utnyttjandet av tungt väte) att lita till. F.n. pågår en intensiv forskning för att få fram metoder att efterbilda de processer som är energibalstrande i solen, alltså en kontrollerad termonukleär reaktion. Arbetet med dessa problem har pågått i snart femton år, och teoretiskt har man fått ett ganska gott grepp om frågeställningarna. Men de tekniska svårigheterna är oerhörda. De attackeras emellertid från olika håll samtidigt, och det är nog en ganska säker profetia — om vi ser tillbaka på vad atomforskningen hittills har nått fram till — att man någon gång kring år 2000 skall ha lyckats med att ta ut elektrisk kraft direkt ur väteatomen.

■ Tills vidare — ja, under mycket lång tid framåt — måste vi emellertid inrikta oss på att göra bästa möjliga av föreliggande metoder och möjligheter. Det är ju inte bara fråga om att till varje pris frambringa kraft till ma-

skinerna och värme till våra bostäder. På den vägen kommer man aldrig till någon lösning av våra allt svårare luftföroreningsproblem.

Ett vidgat och intensifierat internationellt samarbete framstår för varje dag som går allt angelägnare. Därför har också Sveriges Standardiseringskommission skrivit till standardiseringsorganen världen över och efterlyst internationella regler för hur svaivelhalten i luften skall kunna begränsas. Man föreslår, att frågan behandlas inom den internationella standardiseringskommissionen ICO.

När svaveldioxid från all världens industrier och bostadshus stiger upp i atmosfären, sprids den över väldiga områden i form av utspädd svavelsyra. Det är dessa svavelsyreregn som redan förorsakat skador i marker och sjöar, framför allt i områden som är fattiga på basiska mineraler — t. ex. i USA:s nordliga områden, Kanada och Skandinavien. Den ökade syrahalten i jorden kan hejda tillväxten i skogarna och även göra mycket stora sjöar sterila.

Ett första steg mot en internationell överenskommelse är att jämföra motsvarande standard i olika länder och sedan kan man inom ICO:s ram försöka nå fram till en minskning av svavelvärdena. Sveriges Standardiseringskommissions initiativ är det första, som har tagits i denna riktning.

■ Med i bilden kommer naturligtvis även bilismen. Redan en sänkning av blyhalten i bensinen vore ju en välsignad sak. Men det räcker inte med detta. Bilen åsamkar oss, liksom biociderna, kloak- och fabriksutsläppen, engångsglasen och många andra företeelser i vårt moderna samhälle, oändligheter av bekymmer, vilka det gäller att försöka bemästra.

H-Pantotén-tabletter

för intagning!

— allt mer berömda — finns i moderna HERR- och DAM-FRISÖRSALONGER, apotek och hälsokostaffärer.

Obs. Varning för efterapningar! De äkta H-Pantotén-tabletterna finns endast i originalförpackningar med ovan avbildade damhuvud. (Patentskyddat.)

AN CARLS-BERGH BIOKEM. O. FARMACEUT. FABRIK

Kongressmotioner om rökning, påsksmällare m m

En rad intressanta motioner har kommit in till RHL:s förbunds-kongress som hålls i Örebro den 3—5 juli. Vi skall i det här numret uppmärksamma några av dem. I några artiklar och kommentarer ta vi också i det här numret upp förslag och teman hämtade ur motionerna.

Lokalföreningen i Karlstad föreslår att kongressen uppdrar åt förbundsstyrelsen att starta en landsomfattande upplysningskampanj i våra massmedia om tobaksbrukets skadeverkningar på hjärta och lungor samt att också försöka verka för att hänsyn tas till icke-rökare för den allmänna trivselns skull på arbetsplatser och i offentliga lokaler.

Man motiverar sina förslag så här: Det torde väl vara allmänt känt, att luftföreningarna i våra storstäder och större industriorter under de senare årtiondena tilltagit i en sådan omfattning att läkare och vetenskapsmän över hela den civiliserade världen gång på gång riktat allt allvarigare varningar till dem som är satta att leda utvecklingen. Denna utveckling har dock nu fört oss dithän att den tydligen inte går att hejda: hejdar vi den måste vi samtidigt avstå från den standard som vi tillkämpat oss — låter vi utvecklingen ha sin gång gör vi detta till priset av vår hälsa. Så illa är det alltså: vi måste avstå från vår hälsa för att få behålla vår standard. Man kan väl därmed med fog fråga sig: Är detta klokt? Eller kanske t. o. m.: Är vi kloka?

Lokalföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Karlstad har givetvis inte så stora möjligheter att påverka den ingressvis påtalade utvecklingen; att komma tillrätta med denna miljö- och människoförstöring måste vi överlåta till vetenskapsmännen. Det får bli deras sak att försöka tala förstånd med politikerna, det är ju de som i sista hand skall fälla avgörandet om vi (och de själva!) skall överleva eller om vi sakta men säkert skall kvävas av våra egna "utdunstningar".

Nu är det väl så, att en del människor tål ett visst kvantum av luft-

föreningar, (och de är givetvis att lyckönska): en del blir sjuka, andra blir det inte. Detta är alltså vad man tror sig veta. Vad man inte vet är om de som nu tål luftföreningarna inte senare kan få allvarliga men av dessa. Detta senare anser dock redan nu många läkare och vetenskapsmän och har också framlagt ovedersägliga bevis för sina åsikter.

Nu kan man givetvis fråga sig: Är det nödvändigt att leva? De flesta av oss anser väl det — varför skall inte här diskuteras. Bestämmer vi oss alltså för att vi vill leva, bör vi väl också i rimlighetens namn (vi är ju enligt vedertagen mening jordens intelligenta varelser!) göra det så behagligt som möjligt för oss och för våra medmänniskor och inte arbeta på att förgifta oss och andra. Vi hjärt- och lungsjuka vet kanske bättre än andra vad hjärtan och lungor betyder för organismen — vi vet hur det känns "när det kommer grus i maskineriet".

Om vi skulle stanna till ett slag inför dessa fakta, om vi skulle "tänka till" ett litet slag — avbryta vår aningslösa lunk i en alltmer astmatisk tillvaro. Låt oss alltså ställa upp den hypotesen för oss att vi nu till nöds kan klara oss i den luftkloak vi tvingas leva i. Men hur går det då när vi förutom denna skämda luft själva tillför vår organism ytterligare ett kvantum förorenad luft och gift, gift som vi med eller utan egen förskyllan, genom egen eller andras tobaksrökning, får i oss. Kan inte detta sista bli droppen som blir en droppe för mycket för många av oss.

Vi i Karlstadsföreningen vill genom denna argumentation fästa uppmärksamheten på den hälsofara som det tilltagande tobaksbruket utgör. Vi anser sålunda, att vårt riksförbund, som i så många andra sammanhang haft och har de hjärtsjukas och de lungsjukas bästa för ögonen även på detta

område bör slå ett slag för folkhälsan. Detta skulle, anser vi, förbundet kunna göra genom en brett upplagd anti-tobakskampanj. En sådan kampanj skulle, tror vi, också få en stark genomslagskraft just genom förbundets engagemang för hjärt- och lungsjuka och genom den ingående kännedom om ämnet som förbundet representerar.

Förbud mot försäljning av påsksmällare

Konvalescentföreningen i Göteborg önskar gemensam sak med pensionärsföreningarna runt om i landet för att få slut på ofoget med smällare av olika slag, en nöjesverksamhet som onekligen ingen annan än fabrikanterna kan anse som särskilt gagnelig. Föreningen önskar att kongressen uttalar sig för ett totalförbud mot sk påsksmällare. Man betonar starkt

att det absolut inte är någon form av kverulans från den grupp av medlemmar som kommit in med klagomålen på dessa smällare.

Speciellt för våra hjärtsjuka medlemmar måste denna "lek" med smällar vara en mardröm. De ser fram mot nyår och påskhelgen med fasa. Skall hjärtat stå rycken i år eller blir det min sista helg? Denna fråga ställer de sig ständigt. Hur många människor som inte orkat igenom dessa smällardagar finns väl ingen statistik över, men nog är det åtskilliga som fått hjärtattacker och nervbesvär.

Detta skjutande är en plåga för både människor och djur.

Försämrade villkor för arkivarbetarna

Konvalescentföreningen i Jönköping har uppmärksammat att arkivarbetar-

na i samband med riksdagsbehandlingen av arkivarbetsfrågorna vid fjolårets riksdag fick en social löneförmån borttagen. Föreningen vill att förbundsstyrelsen uppmärksammar detta och försöker få en ändring till stånd. Man motiverar sina krav så här:

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 mars 1955 har en person som varit sysselsatt i arkivarbete minst sex månader, rätt till sex sjukdagar per kalenderhalvår. Inom inrikesdepartementet slutfördes 1968 en utredning, som bl a framhöll att i den nya sjukförsäkringsreformen som trädde i kraft den 1 januari 1967 bör karensdagarna slopas så att sjukpenning utgår från dagen efter insjuknandedagen.

Utredningen ansåg således att behov icke förelåg för arkivarbetarna att erhålla några fria sjukdagar. Riksdagen biföll utredningens förslag och från den 1 juli 1969 är denna förmån borttagen från arkivarbetarnas förut låga arbetslöner.

Bland de handikappade är av naturliga orsaker sjukfrånvaron högre än bland helt friska arbetstagare och som följd därav försämrad inkomst. Vi är förvånade över inrikesdepartementets och riksdagens ställningstagande i denna fråga, vilket bringar en grupp av mellan fem à sex-tusen arkivarbetare i ett sämre ekonomiskt läge än tidigare, då arkivarbetarna hade full lön för insjuknandedagen.

Brister i vårt socialförsäkringssystem

HÄLSO i Göteborg tar upp en fråga som med all rätt vällar bekymmer och förundran över hur svårt våra pensionsystemskonstruktörer har och har haft att finna en form som skapar rättvisa åt alla som har inkomst av arbete. Det gäller här dem som har 1/3- eller 2/3-pension och som samtidigt förvärsarbetar. Den arbetsinkomst de har är inte pensionsgrundande, dvs de kan inte få någon ATP-poäng för den arbetsinkomst som överstiger basbeloppet. Frågan återkommer på nästan alla handikappförbunds kongresser. Frågan tycks också alltid "vara föremål för utredning". Den borde någon gång kunna lösas.

HÄLSO ger en god bild av problematiken i sin motion.

Bland de hjärt- och lungsjuka och

även inom andra handikappgrupper är det många, som efter en längre tids sjukdom återgår till arbete, antingen i skyddad sysselsättning eller i öppna marknaden.

Till dem vars arbetsförmåga bedömts vara nedsatt med minst hälften, utgår som regel förtidspension med en eller två tredjedelar.

Enligt lagen om Allmän försäkring och dess kapitel 11 § 1 kan pensionsgrundande inkomst för tilläggspension ej beräknas för den som uppbär ålderspension eller förtidspension. En följd av denna bestämmelse blir, att en sådan förtidspensionär trots kanske betydande förvärvsinkomster, ej kan komma i åtnjutande av en i framtiden förbättrad tilläggspension. Tilläggspensioneringens syfte är väl ändå att samtliga förvärvsarbetande med inkomster utöver basbeloppet skall tillgodoräknas pensionspoäng.

Det måste anses orimligt, att en person som genom sjukdom (under en eller flera perioder) fått sin arbetsförmåga nedsatt ej skall komma i åtnjutande av samma rätt som andra, vilka haft lyckan att ej bli hindrade i sitt arbetsliv av sjukdom eller annat handikapp, och hårdast drabbad blir ju den som i unga år på grund av sjukdom erhåller partiell pension.

Som jämförelse kan nämnas att så länge en person erhåller halv sjukpenning är eventuell arbetsinkomst pensionsgrundande, men när arbetsförmågan ansetts nedsatt under varaktig tid och personen i fråga blivit sjukpensionerad eller fått förtidspension upphör denna möjlighet till poängberäkning för tilläggspension.

Vi är väl medvetna om att denna vår begäran om granskning och even-

tuella åtgärder från riksförbundets sida kan stöta på vissa tekniska svårigheter beträffande lagstiftningsändringar etc., men syftet med de av oss föreslagna justeringarna i nu gällande praxis, anser vi så väl motiverat, att eventuella tekniska problem borde kunna lösas.

De silikosskadades problem

De silikosskadades problem har blivit uppmärksammade de sista åren, inte minst genom Sara Lidman och NJA-pjäsen. Lokalföreningen i Höganäs belyser i en motion till kongressen hur de som drabbats av denna yrkessjukdom kan få det. Det är en ordknapp motion, men bakom den knappa formen döljer sig ett stort problemkomplex. Motionen återges här i sin helhet:

Då vi anser regeln om 10 % nedsatt arbetsförmåga är en felaktig bedömning om ersättning skall utgå för silikosskadade, vill vi ha bort denna, och i stället skall den regeln gälla, att det är sjukdomen som skall vara avgörande för ersättningen, och icke som nu arbetsförtjänsten. Vi menar med detta att i och med silikos är konstaterad skall ersättning utgå, härmed skulle de orättvisor som för närvarande finns elimineras, nämligen att den silikosskadade ofta får vänta tills han blir pensionerad innan han får reda på den verkliga skadan, och därmed också den rätta ersättningen.

Vår förhoppning är att riksförbundet och kongressen tar vår motion under allvarlig prövning så att berörda myndigheter blir uppmärksammade på de svåra problem de silikosskadade har.

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Skinn, läder och pälskinn för alla ändamål.

Verktyg och tillbehör för skinn- och läderarbeten.

Arbetsatser i rikhaltig sortering.

Sadeljord såväl mönstrad som enfärgad i 30 färger.

Väskhandtag i pärlbambu, rotting, trä och metall.

Mosaik i olika utföranden.

Pärlor och Stenar av trä, glas, kristall och metall.

Halsbandslås; Broschnålar och Manschettknappmekanismer i olika utföranden.

Silvertråd och silverplåt i olika former och dimensioner.

Tänger för trådarbeten.

Begär prislista och prover.

Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp.

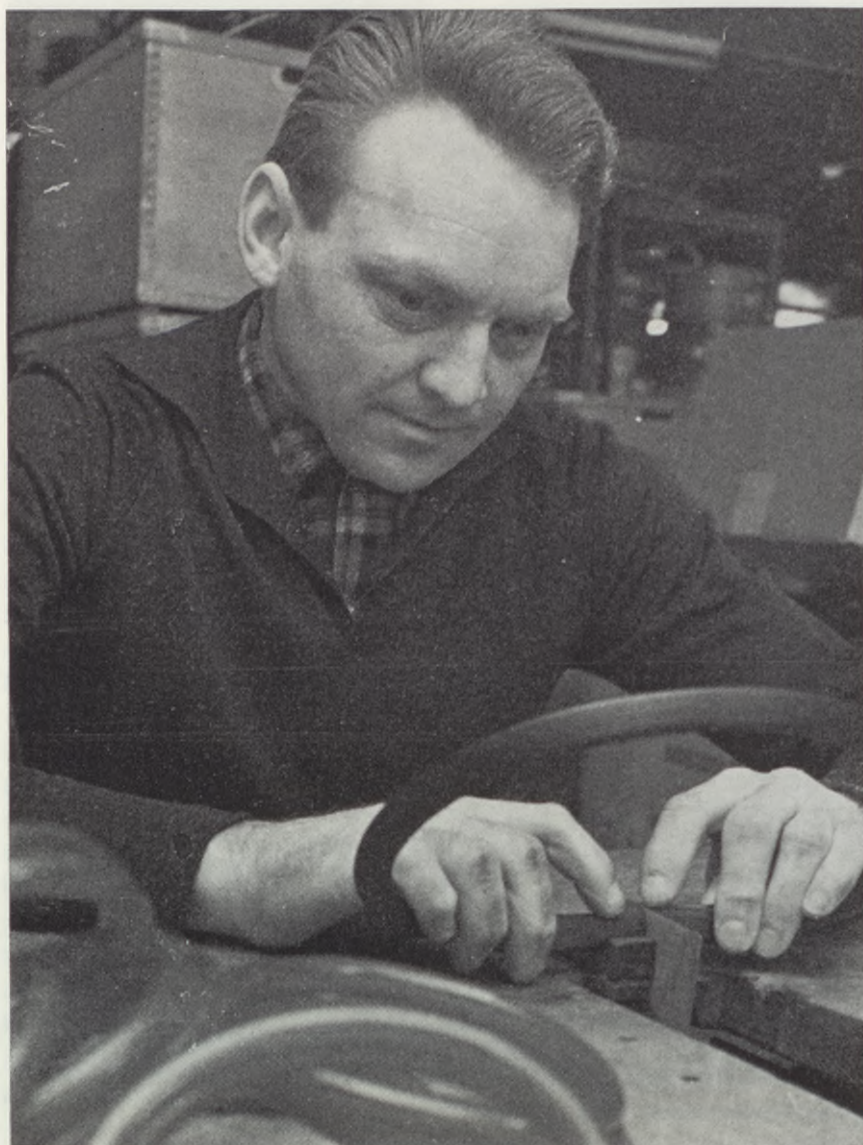
Firma **SUNE ENGLUND**, 701 04 Örebro Postbox 266
Tel. 019/12 09 14, 12 10 95

Örebro — årets RHL-kongressort

Goda erfarenheter av halvskyddad Värdefullt komplement säger a

Systemet med halvskyddat arbete är både gammal och nytt i arbetsmarknadspolitiken. Intresset har också varit skiftande. Ett ökat intresse kom i och med att AMS fick gehör för sina krav på högre statsbidrag, även om AMS hade väntat sig ett ännu större intresse än vad som förmärkts. Redaktör ERIK NORDSTRÖM presenterar i detta reportage vad som gjorts i Borås med omnejd för halvskyddat arbete. Han har också talat med några arbetstagare som är sysselsatta i halvskyddat arbete.

Harry Palmqvist, Limmared, är synskadad men klarar uppgiften att svetsa plastdetaljer bra med hjälp av en specialgjord maskin.

Halvskyddad verksamhet torde nog vara något, som för de flesta människor ter sig ganska obekant. För den handikappade har benämningen en betydelse, som skapar underlag och möjlighet till ett meningsfullt arbete. Den halvskyddade verksamheten har funnits några årtionden i vårt land, men först under sextiotalets slut har en aktivisering skett för skapande av ett större intresse hos arbetsgivarna att anställa handikappade i produktionen.

Arbetsmarknadsmyndigheterna utbetalar till företagen för varje anställd i halvskyddat arbete ett årsbelopp, maximerat till 5.000 kronor. En giv som började tillämpas 1967, och som även förde med sig ett större intresse för verksamheten. Vid det senaste årsskiftet fanns inom landet 1.134 personer sysselsatta i halvskyddad verksamhet, varav i Älvsborgs län 69. I realiteten har man från AMS räknat med ett större antal i sin helhet. Bristande information kan vara en av orsakerna till att den "nya given" inte slog, som man väntat sig. Intresset och förståelsen från arbetsgivarnas sida pekar dock snabbt uppåt, inte minst inom Sjuhäradsbygden.

Successiv ökning

— Om det varit en aning trångt i portgången när det gällt att inplacera handikappade i halvskyddad verksamhet på företagen, kan vi nu glädja oss åt successiv ökning omtalar förste inspektör Sven Bergström vid arbetsvården på länsarbetsnämnden i Borås. Inom länet finns nu 65 arbetsplatser med 76 handikappade i halvskyddad

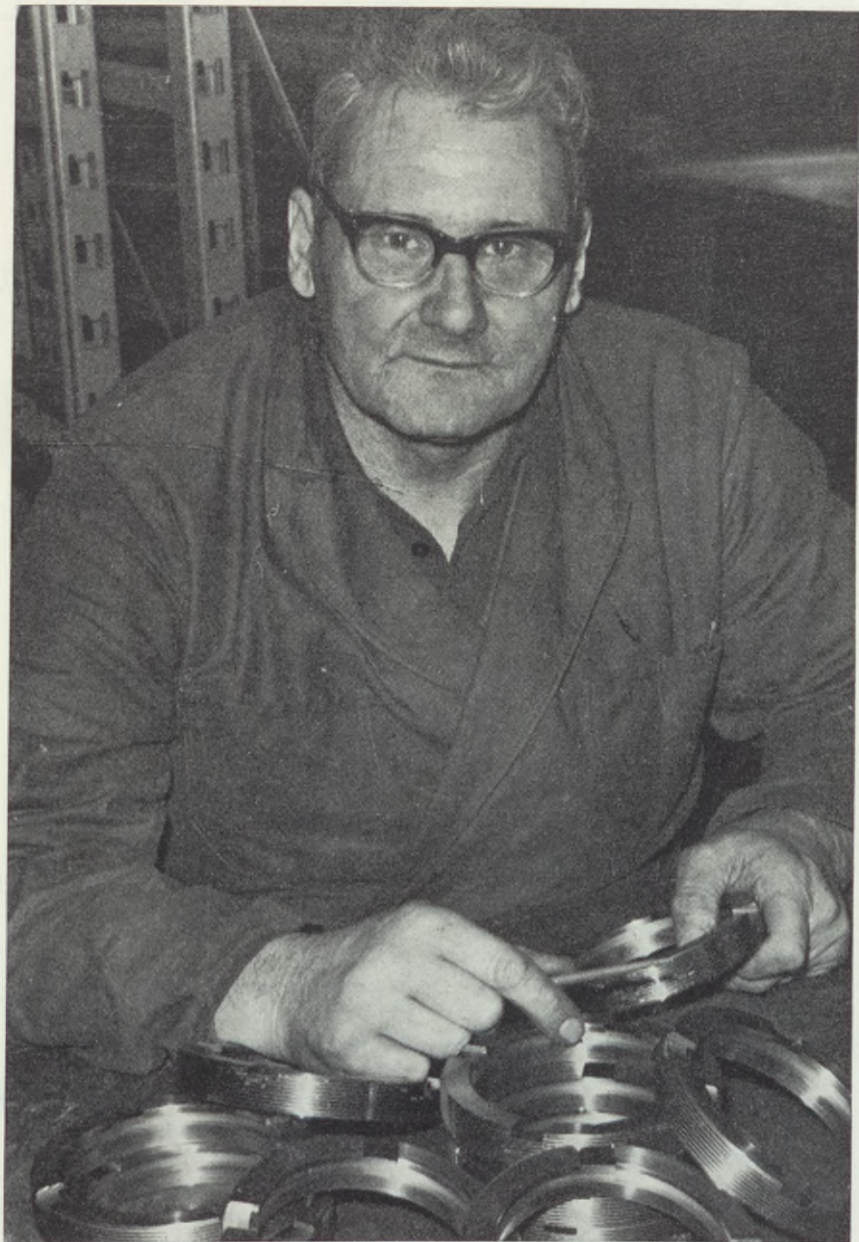
arbete Arbetsgivarna

verksamhet. Några vakanser finns också. Det gäller inte enbart att inpassa en handikappad i arbetet. Förhandsundersökningar måste till för att i möjligaste mån få fram om vederbörande kan klara arbetsuppgifterna. Olika faktorer, såväl fysiska som psykiska, finns att ta hänsyn till, vid denna bedömning. En samrådsgrupp diskuterar ingående den handikappades möjlighet till anpassning på arbetsplatsen, och vid gruppens sammanträden finns alltid en medicinsk rådgivare med.

Samma villkor som övriga anställda

— Den som anställs på ett företag i halvskyddad verksamhet skall arbeta på samma villkor, som övriga anställda. Bl a avtalslön och sociala löneförhöjningar fortsätter inspektör Bergström och omtalar att uppgörelsen är byggd på samverkan mellan AMS, fackliga förbunden och arbetsgivareföreningen, som även har att yttra sig när det gäller statsbidragen för företagen.

Många av dem som inplaceras i halvskyddad verksamhet är ofta personer, vilka på grund av skada eller annan orsak blivit oförmögna att utföra den sysselsättning de tidigare innehåft. Vägen till den halvskyddade verksamheten går ofta över arbetsvårdsinstitutet. Där lämnas en viss träning, som kan vara till nytta i den nya arbetsmiljön där den handikappade skall inordna sig i. En omställning, som kan vara både svår och prövande, men som klarats av många, vilka på detta sätt slussats ut i ett nytt arbete, och ny miljö.

Jag trivs bra med mitt nya jobb, säger Johan A. Berglund, som arbetar som gradare.

Ett värdefullt komplement säger företagsledaren

— Det är förvånansvärt att inte flera företag har halvskyddad verksamhet, säger chefen på en sådan avdelning inom en stor företagskoncern. Efter kortare eller längre tid i verkstaden har flera anställda handikappade kunnat överföras till den öppna marknaden. Den halvskyddade verksamheten har visat sig vara ett värdefullt komplement till arbetsvårdsåtgärder i vår produktion. Den halvskyddade verksamheten erbjuds inte enbart företagen utan kan också utnyttjas av kommuner och landsting. En möjlighet som man använt sig av inom Älvsborgs län bl a. i lasarettsvården på såväl Borås, som Skene lasarett. Som röntgenbiträ-

de arbetar 57-årige Elis Eliasson. Han har bl a. arbetat inom bagaryrket tidigare. Som synskadad har han haft vissa svårigheter. I föl fick han chansen att prova på arbetet som röntgenbiträde. En uppgift som Eliasson klarade så bra att han fick fast anställning från nyårsskiftet.

Goda erfarenheter

— Erfarenheterna av mannens arbete på röntgenavdelningen är mycket goda, säger röntgenläkare Hans Freidenfelt på Skene lasarett. Har tidigare varit frågande för denna form av sysselsättning för de handikappade (halvskyddade verksamheten). Mycket förmodligen beroende på bristande informationer, som jag tyvärr heller inte

sökt själv. Kontakten med en synskadad kan tyckas svår men erfarenheterna säger mig nu att det är lättare än man tror.

Denna form av sysselsättning torde ha en bra funktion att fylla, förutom att denna kategori av människor får känna med sig att de har en meningsfull uppgift.

— Jag är öppen för att ta emot ytterligare en person med samma handikapp, vilken kan utgöra reserv vid eventuell sjukdom och vid semester-tider. För att jämna ut sysselsättningen för han, eller hon, kan man ju tänka sig en annan tjänst, t.ex. arkivarbete framhåller doktor Freidenfelt, men betonar att det ankommer på landstinget att klara anställningsfrågorna.

Vad säger då arbetstagarna?

Efter att under många år gått i ett och samma arbete men sedan brytas ned på grund av sjukdom eller yrkesskada kan vålla stora omställningsproblem för många människor. Problem som kan innebära en försämrad lön, avkall på en standard man tidigare haft och omställning till miljö och omgivning. Det är i denna situation man behöver samhällets stöd. Ett stöd som dock ännu så länge inte på alla sätt kan täcka in de förluster som människor råkat ut för i samband med ett handikapp. Förbättringar av social och annan karaktär kommer successivt men än så länge föreligger en eftersläpning för dessa grupper.

Ett led i de insatser som arbetsmarknadsmyndigheterna satt in för dessa grupper är arbetsvärden, som bl.a. omspannar den halvskyddade verksamheten. Jag har varit i kontakt med några av de människor som råkat ut för handikapp och av denna orsak fått ställa om sin livsföring. De arbetar i halvskyddad verksamhet.

Från skogen till verkstaden

— Vid 13 års ålder fick man ställa sig i andra ändan på stocksågen, och skogsarbetet blev sedan mitt liv, säger 58-åriga Johan A. Berglund, numera anställd på Monsun-Tison i Borås. Det nya jobbet har jag fått som ett halvskyddat arbete och trivs utmärkt. Tjänar nio kronor i timmen, och det är jag mer än nöjd med. Mitt liv förändrades för ett par år sedan. Efter 43 år i skogen började ryggen krångla, och doktorn sa, "aldrig mera skogen för Berglund". Genast inställde sig frågan. Hur skall framtiden klaras och har jag en chans på förtidspension, när höfterna är utslitna. Efter en tids sjuk-

skrivning erhöj jag lättare arbete på en industri i Fengerfors, fortsätter Berglund. Sedermera blev det Borås och arbetsvårdsinstitutet där jag erbjöds en form av grundutbildning. Chansen kom sedan till en halvskyddad plats på Monsun-Tison. Arbetet består i gradering, som ger sysselsättning hela dagarna. Förtjänsten är inte att klaga på och jag trivs verkligen med min uppgift. Man känner med sig att fylla en funktion och gläds över ett bra arbete. Framtiden såg inte ljus ut för bara ett år sedan, menade Berglund, som fick fina vitsord från sin arbetsgivare, som var helt nöjd och glad över att man gett chansen till en handikappad som nu fint flyter in i produktionen.

Anspråken får skäras ned

— Råkar man ut för ett handikapp får man verkligen skära ned anspråken och föra en annan livsföring, säger 34-åriga Harry Palmqvist i Limmared. Anspråken blir inte lika stora, som när man var frisk, men lider man av synskada måste man ju också köpa många tjänster som man tidigare kunde klara själv.

Harry Palmqvist var tidigare elektriker med en förtjänst på drygt tolv kronor i genomsnitt per timme. En mångårig sjukdom angrep synen, med följd att han för något år sedan måste överge sitt tidigare yrke. Efter sjuk-skrivning en längre tid genomgick Palmqvist en anpassningskurs i Norrköping där han bl.a. fick lära sig blindskrift och orientera sig med käpp.

— Tycker det är underbart att åter vara i produktionen men anser att jag fick "spilla bort" drygt två i onödan då jag gick hemma och väntade på åtgärder från arbetsvärden. Genom en specialmaskin kan jag nu sköta mitt nya jobb med att elsvetsa plastdetaljer. Förtjänsten blir långtifrån den man tidigare var van vid, vilket givetvis kan skapa problem då man har familj att försörja.

— Palmqvist har verkligen anpassat sig bra och vi är mer än nöjda med hans insats säger lagerchef Oscar Lindkvist som är arbetsledare på Johnsson & Söner i Limmared, där Palmqvist har halvskyddat arbete.

Pluggar extra

— Från att ha varit packhuskarl i Göteborgs hamn med en årsförtjänst på 30.000 kronor till kontorsvaktmästare för 12.500 kronor om året är marginalen stor om man ser på lönen, säger 46-åriga Börje Nilsson. En muskel-

sjukdom gjorde honom oförmögen att fortsätta arbetet i hamnen. Värken är av sådan art att Nilsson inte kan utföra något arbete där han måste stå eller gå under längre tid. Efter kontorsarbetet blev han hänvisad ett "stående jobb" som han inte kunde fullfölja. Numera arbetar han som kontorsvaktmästare på HSB i Borås.

— Gillar arbetet där jag anpassat mig, men pluggar extra på en redovisningskurs för att försöka skapa mig bättre arbetsmöjligheter, och i första hand en bättre lön. Har man försörjningsplikt är det mycket problematiskt att klara sig på 1.250 kronor i månaden.

Nilsson har fått viss utbildning på arbetsvårdsinstitutet. Han liksom andra handikappade är inte helt nöjda med den träning som bjöds. Något som kanske kommer att förbättras i det led som nu pågår för att skapa bättre och drägligare förhållanden för landets handikappade. ■

Den som inte röker

— sådana personer finns — har svårt att hitta någon icke rökförorenad offentlig lokal. Vart icke-rökaren går — i vänthallar, sammanträdesrum, bio- och teaterfoajéer, restauranger — överallt möter han/hon de sura molnen från pipor och cigarrer, den stickande cigarrettröken, stanken från fyllda askfat. Bortsett från uttryckligen rökförbudna platser (dvs några tågkupéer) betraktas så gott som alla offentliga platser av rökare som rökrum, och de som inte tål eller inte tycker om blandningen av tjära och nikotin har i praktiken ingen möjlighet att slippa undan. För rökaren är friheten att förorena luften praktiskt taget oinskränkt — för den som inte röker är friheten från föroreningarna praktiskt taget obefintlig. Den som vill röka hejdas nästan aldrig av någon hygienisk restriktion på spridningen av rök och aska; den som inte röker och därför vill slippa stanken kan nästan aldrig påräkna någon hänsyn.

Men även icke-rökarna borde få någon liten chans till livsluft, också när de inte åker tåg. Rökvanornas utbredning, och synen på rökning som ett normalt och ofrånkomligt inslag i mänskligt beteende, omöjliggör säkert varje jämlighet i kraven på rökrum resp. rökfrihet.

Dagens Nyheter 21.4.70

Tänk på

HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS
BLOMSTERFOND

POSTGIRO 95 00 11

Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

HULTAFORS sanatorium

Fysikalisk-Dietisk kuranstalt
Eensilt Sjuk-
och Konvalescenthem

300 m. ö. h. i stärkande barrskogsluft. 155 vårdplatser. Behandl. av reumatiska åkommor, nervsjukdomar, mag- o. tarmlidande, luftvägs-, hjärt- och kärlsjukdomar och andra sjukdomar. Vila och rekreation. Ej sinnessjukdomar eller tbc. Överläkare Dr N. Blomstedt. Invärtes sjukdomar. Spec. Hjärtssjukdomar.

Begär prospekt. Tel. 033/950 50.

Pa 510 38 HULTAFORS

ULFSHYTTE RÖDFÄRG

Färdigkokad efter gammalt, beprövat Dala-recept av äkta Falurött för pensel och spruta, med garanti för 20 % inkokt linolja & färgpigmentet.

i fria träfat om 125 kg nettovikt pris pr fat	174:—
i fria plåtfat om 100 kg nettovikt pris pr fat	140:—
i fria plåtfat om 60 kg nettovikt pris pr fat	85:—
i fria plåtfat om 46 kg nettovikt pris pr fat	67:—
i fria plåtkärl om 34 kg nettovikt pris pr fat	51:—
i fria plåtkärl om 14 kg nettovikt pris pr fat	23:30
i fria plåtkärl om 5½ kg nettovikt pris pr fat	11:50

Då övervägande delen av våra kunder övergått till rödfärg med 20 % linolja tillverka vi numera endast ovanstående kvalitet som lämnar en djupare färgton, och impregnerar virket på ett betryggande sätt. Täckförmåga ca 2½—3 kvm pr 1 kg, för pensel.

Knutbrädsfärg, tillverkad av äkta linolja (vit) avsedd för målning av knutbräder, fönsterfoder, vingskivor, m. m., täckförmåga ca 5 kvm pr kg.

i fria plåtkärl om 2 kg nettovikt, pris pr styck	8:75
i fria plåtkärl om 5 kg nettovikt, pris pr styck	21:—
i fria plåtkärl om 10 kg nettovikt, pris pr styck	41:50
i fria plåtkärl om 20 kg nettovikt, pris pr styck	82:—

Portfärg (svart) avsedd för portar och dörrar vid en gårds förekommande ekonomihus, täckförmåga ca 3—4 kvm pr lit.

i fria plåtkärl om 1 lit. pris pr styck	3:25
i fria plåtkärl om 5 lit. pris pr styck	13:50
i fria plåtkärl om 10 lit. pris pr styck	26:40
i fria plåtkärl om 20 lit. pris pr styck	49:75

Dala-stubbjärna, denna järna är framställd av rena torvedstubbbar den är efter betrykningen ljusbrun till färgen, och får ej förväxlas med annan järna av lägre och billigare kvalitet.

i fria plåtkärl om 1 kg nettovikt pris pr styck	4:25
i fria plåtkärl om 3 kg nettovikt pris pr styck	10:95
i fria plåtkärl om 5 kg nettovikt pris pr styck	17:20
i fria plåtkärl om 15 kg nettovikt pris pr styck	42:—
i fria plåtkärl om 25 kg nettovikt pris pr styck	68:25

Impregneringsolja (grön) träskyddsmedel Reg. Nr 2646.

i fria plåtkärl om 1 lit. pris pr styck	4:—
i fria plåtkärl om 5 lit. pris pr styck	16:50
i fria plåtkärl om 10 lit. pris pr styck	32:50
i fria plåtkärl om 20 lit. pris pr styck	64:—

Impregneringsolja (färglös) träskyddsmedel Reg. Nr 2645.

i fria plåtkärl om 1 lit. pris pr styck	4:15
i fria plåtkärl om 5 lit. pris pr styck	17:50
i fria plåtkärl om 10 lit. pris pr styck	33:75
i fria plåtkärl om 20 lit. pris pr styck	65:75

Takfärg för plåt och masonit (utvändigt) finnes i rostbrun och grågrön. Täckförmåga ca 5 kvm pr 1 kg.

i fria plåtkärl om 5 kg pris pr styck	22:—
i fria plåtkärl om 10 kg pris pr styck	43:50
i fria plåtkärl om 15 kg pris pr styck	64:50

Taktjärna för underhåll av plåt och papptak, tjock kraftig kvalitet som lämnar ett fullgott skydd flera år efter betrykningen, täckyta ca 2—3 kvm pr 1 kg.

i fria plåtkärl om 5 kg nettovikt pris pr styck	9:—
i fria plåtkärl om 10 kg nettovikt pris pr styck	18:—
i fria plåtkärl om 25 kg nettovikt pris pr styck	40:—
i fria plåtkärl om 40 kg nettovikt pris pr styck	62:—

Ladugårdsfärg för invändig målning av ladugårdar, hönsbhus m. m. (vit) täckyta ca 3 kvm pr 1 kg.

i fria plåtkärl om 10 kg nettovikt pris pr styck	19:—
i fria plåtkärl om 20 kg nettovikt pris pr styck	37:20
i fria plåtkärl om 35 kg nettovikt pris pr styck	63:20
i fria plåtkärl om 60 kg nettovikt pris pr styck	99:—

Betonggolvfärg för cementgolv, trappor, m. m., täckyta ca 7 kvm pr lit. i kulörerna grå, ljusgrön, grön, tegelröd, samt blå.

i fria plåtkärl om 1 lit. pris pr styck	8:10
i fria plåtkärl om 4 lit. pris pr styck	29:40

Oljefernissa för trä och korkmattor, täckyta ca 15 kvm pr lit.

i fria plåtkärl om 1 lit. pris pr styck	9:15
---	------

Plastfernissa, för trä, korkmattor och möbler, täckyta ca 15 kvm pr lit.

i fria plåtkärl om 1 lit. pris pr styck	10:50
i fria plåtkärl om 5 lit. pris pr styck	49:—

Båtlack, i fria plåtkärl om ½ lit pris pr styck

5:30

Båtlack, i fria plåtkärl om 1 lit. pris pr styck

9:95

Cementfärg, för målning av källarvåningar invändigt. I kulör gråddgul och vit. Täckyta ca 3—4 kvm pr kg.

i fria plåtkärl om 5 kg pris pr styck	13:—
i fria plåtkärl om 10 kg pris pr styck	25:—
i fria plåtkärl om 20 kg pris pr styck	48:—
i fria plåtkärl om 35 kg pris pr styck	82:—

Rödfärgspenslar, ringdiam. 60 mm pris pr styck

5:75

Rödfärgspenslar, ringdiam. 70 mm pris pr styck

8:50

Tjårborstar, s. k. hornsuggor pris pr styck

5:50

Äkta linoljefärg i 16 olika kulörer, pris pr kg

4:25

Kulörkarta gratis på begäran.

I priserna är mervärdesskatten inräknad således inga tillägg för denna. Priserna gäller fritt Borlänge stn, order om 100:— fraktfritt Eder närmaste järnvägsstation. Vår färgkatalog med kulörkarta bifogas varje order samt sändes gratis och franco på särskild begäran. Rek. för omg. eller senare leverans.

FÄRG & CEMENT 780 11 Ulfshyttan. Tel. 0243/510 62

Kontors och affärstid 9—12, 13—17

Klipp ur annonsen och förvara den. Ombud antages ej.

Rapporter om rökningens vådor och skadlighet

Med utgångspunkt från Tjechovs dråpliga satir om den misslyckade lärde som försökte delge sitt auditorium några lärdomar om tobakens skadlighet har författaren SVEN O. BERGKVIST granskat vad nutidens lärde skriver om vad dom vet om rökning och sjukdomsrisker. Hans erfarenhet blir att de lärde har mycket att lära oss om tobakens skadlighet men att de har svårt att lära ut detta.

Anton Tjechov skrev en gång ett litet teaterstycke, eller snarare monolog, om tobakens skadlighet. Det rör sej snarast om en liten farsartad litterär snabbprodukt. Den oansenlige Markel Ivanytj Njuchin framträder: "på sin hustrus befallning" i en landsortsklubb för att hålla ett vetenskapligt föredrag om tobakens nedbrytande verkningar. Men denne ganska typiske Tjechovfigur gör ett hjälplöst och smått löjligt, för att inte säga komiskt, intryck och han lämnar också estraden tillintetgjord och förödmjukad.

Scenen utspelar sej i en första version 1886, i en andra 1903.

På den gamla och s.k. goda tiden kunde man alltså göra tragikomisk humoresk på ämnet tobaken och dess skadlighet...

Skulle man kunna göra det i dag?

Knappast!

Att röka eller inte röka

Att röka eller inte röka — det har blivit en allt allvarligare fråga. Det framgår av en lång rad medicinska och vetenskapliga undersökningar och utredningar i skilda delar av världen, inte minst i Norden, att det finns ett uppenbart samband mellan tobaksbruk och t.ex. hjärt- och lungsjukdomar. Här i Sverige har Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar bidragit till att medvetandegöra problematiken. Föreningens vetenskapliga råd anordnade under fjolåret med stöd av Statens medicinska forskningsråd och Riksföreningen mot cancer en vetenskaplig konferens i Ronneby om de allvarliga konsekvenser rökning kan ha. Materialet har nu, delvis förkortat och omarbetat, publicerats i några nummer av Läkartidningen.

Det är ett laddat stoff. Tyvärr bara allt för invecklat och svårtillgängligt för den "vanlige läsaren".

I sin slutreplik i den nämnda scenen skrev Tjechov rakt på sak:

Utgående från den omständigheten, att tobaken innehåller ett fruktansvärt gift, om vilket jag nyss talat, bör man inte röka under några som helst omständigheter, och jag tillåter mig att i någon mån hoppas, att detta mitt föredrag "Om tobakens skadlighet" visar sig vara nyttigt. Jag har sagt allt.

Måste experter skriva obegripligt?

Ungefär samma budskap vill den svenska Läkartidningen förmedla onådens år 1970. Man ska inte fordra att läkare och vetenskapare ska uttrycka sej litterärt, men vad man i det här sammanhanget borde kunna efterlysa är en viss klartext och ett visst hänsynstagande till folk i största allmänhet. Måste doktorer och forskare uttrycka sej så fruktansvärt obegripligt som de gör? Eller skriver de bara för varandra — som expert till expert?

Hur ska man t.ex. kunna få rätsida på en mening som den här som står att läsa under mellanrubriken "Klinisk tvillingstudie": Av de 196 paren var 30 par rökningsskonkordanta, medan 77 monoxygota och 89 dixygota var diskordanta. Eller hur ska man tolka raderna under "Bronkialcancers patogener": Metaplasieutvecklingen startar med en tidig epitelskada. Vid metaplasie i bronkialslemhinnan ersätts flimmerepitelet av ett skivepitelliknande epitel. I detta kan cellatypi med framför allt kärnförändringar (hyperkromasi, polymorfism, förstoring, framträdande nukleoler) uppstå.

Allt det där är kanske enkelt vardagsspråk för de invigda. För andra kan det vara obegripligt.

En miljöfråga

Men visst kan man, om man är uthållig och har tillräckligt många lexikon till hands, sälla fram en hel del intressanta rön och synpunkter ur de många publicerade inläggen. Docent Gösta Tibblin försöker i en allmän

översikt vidga begreppen när det gäller ökningen av hjärt- och lungsjukdomar. Han drar vissa jämförelser mellan tuberkulosens utbredning och de s. a. s. nyare lung- och hjärtåkommornas spridning. Tuberkulosen frodades i hög grad på grund av dåliga bostäder, trångboddhet, långa arbetsdagar, barnarbete och undermåliga sociala och sanitära förhållanden. Allt sådant ledde till epidemisk tbc. Nu har vi en lång rad andra faktorer i vårt samhälle som bildar grogrund för hjärtinfarkter, lungcancer etc. Det välutvecklade industrisamhället underlättar uppkomsten och spridningen av dessa sjukdomar. En viktig faktor när det gäller hjärtåkommor är ofta den höga fettkonsumtionen och kaloriöver-skottet i relation till energiförbrukningen. Vi behöver inte längre — som docent Tibblin uttrycker det — förtjäna vårt bröd i vårt anletes svett. Därtill kommer så cigarrettrökningen som tillsammans med bristen på fysisk aktivitet skapar underlag för infarkter och cancer. Alltsammans är uppenbarligen också en miljövärdfråga. Vi lever i en uppskruvad värld och stressen har sin betydelse. Vår tillvaro är dessutom överhuvudtaget giftigare än förr och naturligtvis måste också detta få sina konsekvenser i nedbrytande mening.

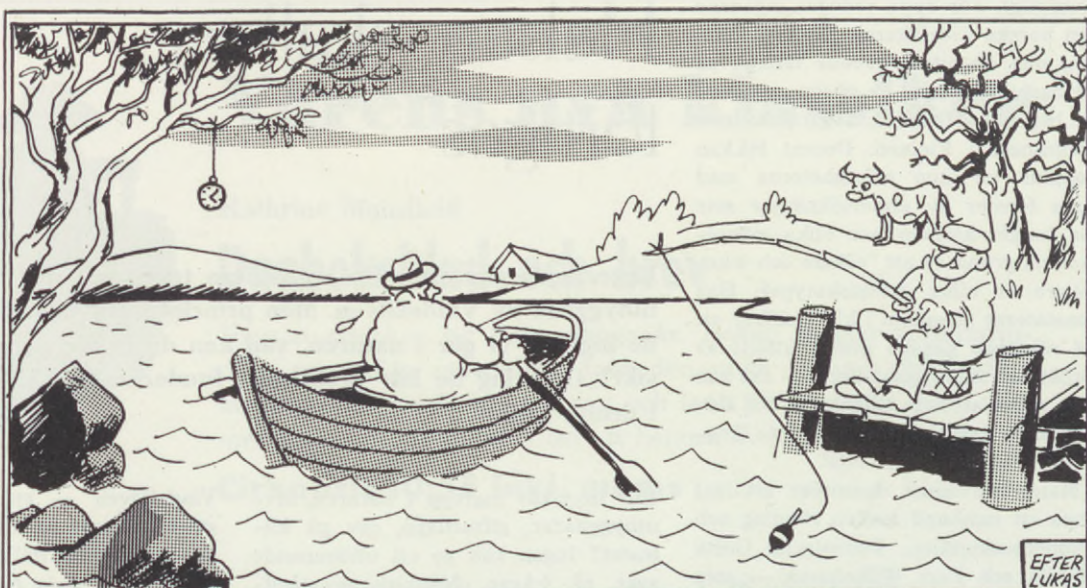
Ingenting talar dock för — hävdar docent Tibblin — att den genetiska sammansättningen i industriländerna har ändrats. Ökningen av sjukdomarna har med livsbetingelserna och sättet att leva att göra.

Sambandet cigarrettkonsumtion — luftrörssjukdomar

Den nya situationen illustreras genom undersökningar, statistik och tabeller, gjorda i Sverige, men också utförda i andra länder. Materialet är entydigt på de flesta punkter. När det gäller hjärtinfarkterna är det fem faktorer som går igen i så gott som samtliga studier: högt kolesterol, höga triglycerider, högt blodtryck, fysisk inaktivitet och — sist men inte minst — den ökade rökningen i allt yngre åldrar. Att dessutom framförallt cigarrettkonsumtion har samband med luftrörssjukdomar och lungcancer verkar lika ove-

Forts. sid. 18

STATUS BILDKRYSS

EFTER LUKAS

				TJOCKT OCH SVART			LAD I INDO- KINA		PING- PONG			
↓	BODAR			FORDON		LUKTA DANS- PALATS		SPANSK FLOD				
	ÖMT			DRÖ- JA		HÄF- TIG KVINNA			VIM- SIG I ROTEN			
↓	KOM- PIS		↓		MOT- TA- GARE			PEKA UT				
	KAN VISSA SKOR	BOR I BERGEN	↓	DRIVA TRAVIN PÅ BÅT		JURIST BOL- MAR			HJÄL- PER I NÖD	BOR I HUSET INTILL		
↓					SAN ... GRÖN- RIK			↓	STEG			
	RÅDER VID FARA			↓	TYSKT VAT- TEN	AR- VODE	FÖRE FN		TRÄD GAV UT	GRÄS PÅ TAK		
	KAN BE- GÅRAS		↓		TILL BIEFF FÖR- BUM		OPÅ- LIT- LIGA	↓	POST SMI- LA	VILL FRIARE HÖRA	MÅTT FÖR FARFAR	VRED
↓					TRAVE MED KUBB					↘	LÄNK I ELVA	
	VILL FROS- SARE HA				VÄSTER- ÅS KORT			DRYCK ORD- NING	HÄCK- LÅS		SVÄRES	
↓						↓	KAN EKA	FLER ÅRIGA				
	TUN- NA	MÄRK! DO- NERA	→			↓	RIMMA KÄRE				HAR LOTT GUSER	
	TILL- DELAS BRONS VARA	KAN ÅSEN VARA					STÄR- NI- TISK	→	BLIR KNÄ- DAD			
↓					ÄR DET TRASI- GA I				KAN DET PIN- SAMMA			

nr 5

Namn

Adress

Postadress

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, 103 63 Stockholm 3, tillhanda senast den 10 juni. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrev vara märkta "Bildkryss nr 5". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status augustinr.

dersägligt. För detta redogör ingående den norske överläkaren Kåre A. Larsen, som dessutom avvisar tanken på att bastubad skulle ha någon avgörande betydelse för den höga procenten lungcancer i Finland. Docent Håkan Poppius tar upp svårigheterna med vissa former av undersökningar som rör lungfunktionen hos olika människor på grund av att "rökare och icke-rökare är olika människotyper. Han konstaterar dessutom i klara siffror att ett rökstopp ganska genast åtföljs av förbättrad andningsfunktion — det kan vara något att falla tillbaka på för äldre rökare som menar att det inte längre är "någon idé att sluta".

Materialet visar dessutom att det finns ett samband mellan rökning och alkoholkonsumtion. Docenterna Gösta Tibblin och Lars Wilhelmsen — som redogör för undersökningen av 1913 års män, rökare som icke-rökare, menar att alkoholvanor och rökvanor är kraftigt samvarierade. De som aldrig druckit starksprit återfinns framförallt bland icke-rökarna. De som slutat starksprit är vanligast förekommande bland ex-rökarna.

Hur ändrar man ex kostvanorna?

Mycket mer skulle kunna dras fram ur den mastiga och — som sagt dessvärre — svårknäckta och hårdtuggade rapporten. Åtskilligt skulle kunna efterlysas också. Hur t.ex. gå till väga för att bryta det komplicerade mönster som ligger bakom alla de moderna sjukdomarna med alla dess svåra konsekvenser, på det mer personliga planet liksom när det gäller samhället i stort? Om allt detta säjs knappast något, men det hör kanske inte till bilden den här speciella gången. Annars vore det mycket att dra fram i ljuset när det gäller den delen av problematiken. På vilket sätt ändrar man kostvanor och undviker stress? Hur ska man komma åt miljonförstöringen och de vinstintressen som t.ex. ligger bakom tobaksindustri etc.? Finns det överhuvudtaget en vettig chans att få ett meningsfullt sammanhang i alla de lockande och inkonsekventa utbud som inte minst ungdomen ställs inför?

Gör rökningen socialt omöjlig! heter rubriken på en liten snutt i slutet av ett av Läkartidningens nummer En läkare från USA menar att tobaken måste göras socialt oacceptabel, bl.a genom en hårdhänt och framgångsrik annonskampanj med användande av samma förfinade försäljningspsykologi som praktiseras av tobaksreklamens kreatörer. Det kanske vore en väg — i USA liksom i Sverige. ■

Hälsan skall ej förtigas

Regeringen gav efter för opinionens tryck och det blev inte någon utbyggnad av Vindelälven. Men principfrågan kvarstår: vad betyder de ingrepp vi gör i naturen, vad kan de få för verkningar på lång sikt? Omkring de här problemen funderar HALVDAN RENLING i denna artikel.

Hur inverkar ingrepp i naturen, älvutbyggnader, giftutsläpp, osv på klimatet? Ingen kan ge ett uttömmande svar på frågan. Människans ståndpunkt tycks vara denna: — Vi får väl experimentera och se hur det går!

Dessvärre har man också negativa utgångspunkter. Man menar att sysselsättningsfrågor inte kan lösas på annat sätt än med naturskövling och miljöförstörelse. Man kunde ställa utgångspunkten positiv, hur skall vi arbeta för att skydda människans miljö och komma i harmoni med naturen, omgivningen?

Förr eller senare kommer individen in i ett kamptillstånd då det gäller sjukdomar. Ett samhälle som sörjer väl för hälso- och sjukvård handlar klokt.

De klimatiska förhållandena

Där är de klimatiska förhållandena. Elementärt vet vi att en del områden är hälsosamma, andra motsatsen. I planeringen av storsjukhus får man ibland intrycket att den enkla lärdomen om sjukhus för hälsoåtervinnande tack vare miljö glöms bort.

De gamla kurorterna är ur bilden för hälsomiljö i sjukdomsbekämpande syfte. På senare tid har man lärt sig utnyttja alplandskapens rena luft. Sanatorier och andra sjukhem inrättas i alperna — det sker i kamp mot den mer vinstgivande turistnäringen.

I den allmänna samhällsplaneringen till den svenska fjällvärlden har man ännu inte anknutit tanken om hälsomiljöer för sjukdomsdrabbade. Den uteblivna rekognoseringen blir alltmer oförståelig om man betraktar vad som händer ekonomiskt-politiskt här i vårt land.

En konsekvens vore denna: Är alplandens luft hälsofrämjande så bör förhållandet vara likadant i den nordiska fjällvärlden. Det heter i dikten att "hälsan tiger still" men det får inte betyda att hälsomöjligheterna förtigas.

De planerade utbyggnaderna av

Vindelälven — en miljöförstörelse i stort — kunde ha inverkat på klimatet. Skulle därmed Hällnäs sanatorium ha förlorat sitt goda rykte som hälsoort? Dim- och töckenbildningar som följd av älvutbyggnader är negativa ur hälsosynpunkt.

Klimatförsämringar på grund av ingripanden i naturen sker långsamt. Det har konstaterats att utbyggda vattendrag medför ändrade grundvattenförhållanden för hela älvsystem. Lövs-skogen verkar till harmoniska grundvattenförhållanden — lövskogsbekämpningen sluter den onda cirkeln.

Engagemang saknas

Att engagemang saknas för hälsomöjligheterna i norr kanske kan förklaras av den cynism mot befolkningen som gällt under senare år — tvångsförflyttningar av människor. Cynismen gör sig gällande på flera områden. Adolfströmsbornas öde exempelvis är ett liv under terror. De ha levat tio år under hotet om dödsdom för sin bygd. Under tiden har ingenting fått företagas som har med byggande och utveckling att göra. Förr eller senare skulle ändå bygden läggas under vatten. De flesta vill leva kvar i byn, de ha också sin medborgerliga rätt till det.

Där är inställningen till samerna. Goda renbetesland har förstörts genom älvutbyggnaderna. Ytterligare förstöringar förestår, då begärs remissvar från alla möjliga håll — samerna ignoreras.

Kan man upphöra att se cyniskt på befolkningen i norr? Det borde vara möjligt. Man ser ju på Norrland ur nyttosynpunkt och det är nyttigt för en nation att inte underkuva en folkminoritet.

Norrlandsproblemen kan upphöra av sig självt. Förutsättningen är en positiv riktning. Det innebär vård om naturen och trygghet att bygga och planera för människor. ■

Vårens nya klassiker

Kathrine Mansfield

Dagboksblad och brev

Urvalet sträcker sig över många år. Boken speglar författarinans personliga utveckling, från den unga flickans lidelsefulla längtan efter att få både skriva och leva till den med tiden alltmer påträngande insikten om att hennes liv skulle bli kort.

Cirkapris 10:55 inkl. moms (gäller samtliga klassiker)

F. Dostojevskij
Anteckningar från
ett källarhål

Boken skildrar en sjuk och plågad människa som lever i självvald isolering i ett torftigt och otrevligt rum någonstans i utkanten av S:t Petersburg.

F. Dostojevskij
Dubbelgångaren

Med nästan skrämmande inlevelse har Dostojevskij lyckats fånga en sjuk människas förvirrade tankar och drömmar.

Se böckerna i bokhandeln!

J. W. von Goethe
Den unge Werthers
lidanden

Berättelsen om den tragiska kärlekssagan bygger delvis på författarens egna erotiska upplevelser, delvis på ett passionsdrama i hans bekantskapskrets.

TIDEN

Satsa på

SUNDSVALL

Sundsvall blir mer och mer det naturliga centrat för hela det norrländska näringslivet. Utvecklingen sker i snabb takt och man kan verkligen tala om Sundsvall som "staden som kommer".

- Sundsvall har nu 64.000 invånare.
- Har ett rikt differentierat näringsliv som expanderar starkt, bl. a. genom tillgång till välbelägna industri- och handelsområden.
- Staden har utmärkta kommunikationer och detta ger företagen i Sundsvall ett centralt läge — mitt i Sverige.
- En välutvecklad och mångsidig service innebär många valmöjligheter i fråga om arbets- och fritidsmiljöer.
- Skolväsendet är väl utbyggt och ger goda möjligheter till såväl praktisk som teoretisk utbildning.

Välkommen till Sundsvall — framtidsstaden i Norrland.

Tag för närmare informationer kontakt med Drätselkammaren i Sundsvall, telefon 060/12 30 00, ankn. 111.

RHL INFORMATION

Regionträff för RHL:folk i Sundsvall

I veckoslutet den 25—26 april anordnade riksförbundet en regionkurs i Sundsvall för föreningsfolk från hela Norrland. För det lokala värdskapet svarade Västernorrlands hjärt- och lungsjukas centralorganisation.

Tidigare förbundskurser för Norrlands vidkommande har alltid varit förlagda till Fjällfarargårdens konvalescenthem i Jämtland och när riksförbundet nu planerade för en ny kurs på en mer central plats var det naturligt att blickarna föll på Sundsvall.

Kursen hölls på hotell Knaust, där också tillresande kursdeltagare in- kvarterades. Ett 30-tal deltagare från de fem norrlandslänen hade infunnit sig när kursen öppnades på lördag förmiddag. Från finska tuberkulosförbundet deltog dessutom tre medlemmar från lokalavdelningen i Vasa samt från norska förbundet en medlem från Tronheimsföreningen.

Ett digert program

Inspektör Rune Söderberg från arbetsvårdsexpeditionen i Sundsvall inledde lördagens program med en redogörelse om arbetsvård och skyddad sysselsättning samt det nya, alldeles färska arbetsvårdspolitiska programmet, som riksförbundets tidskrift STATUS var först på plan att presentera i tryck i sitt aprilnummer. Om social omvårdnad talade därefter socialsekreterare Rune Morath från landstinget, som även berörde kommunernas skyldigheter enligt §§ 1 och 6 i socialhjälp-lagen. Eftermiddagen ägnades sedan åt aktuella förbundsfrågor, där förbundssekreteraren gav en översikt av det organisatoriska läget, lungsjukvårdens nuvarande resurser samt aktuella problem på det socialpolitiska fältet. I diskussionen till detta — och f.ö. också alla andra inledningar — gavs synpunkter på lokala problem, där inte minst glesbygdsfrågorna kom att uppta stort utrymme. Lördagskvällen avslutades med samkväm och gemytlig samvaro och trevlig underhållning.

Söndagens föreläsningar upptog frågor om bostäder samt möjligheterna för statliga och kommunala bidrag för subventionering av hyran. Här var det speciellt KBH — det kommunala bo-

stadsbidraget till handikappade — som var av intresse för kursdeltagarna. Inledare i dessa frågor var intentent Einar Olsson. Från försäkringskassan i Härnösand talade Åke Bergström om de långtidssjuka i socialförsäkringen.

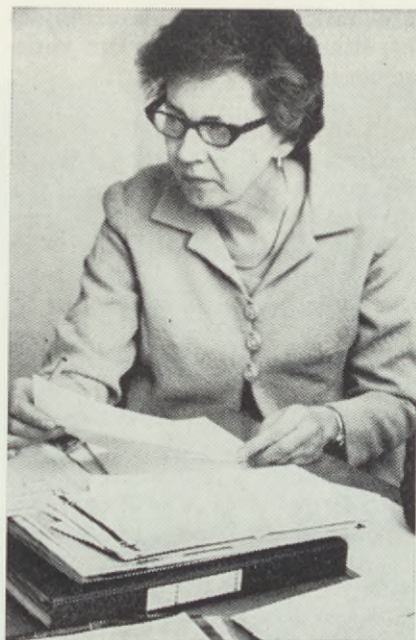
35-årsjubileum med blommor i Östergötland

Många silikoskadade medlemmar i Höganäs-föreningen

Det finns 41 silikossjuka inom Centralorganisationen för hjärt- och lungsjuka i Malmöhus län och samtliga dessa — på ett undantag när — finns i lokalföreningen i Höganäs. Detta framgår av organisationens verksamhetsberättelse som framlagts inför årsmötet.

De åtta lokalföreningarna inom länet har sammanlagt 709 medlemmar och därav har höganäsföreningen 70 medlemmar. Näst Eslöv torde Höganäs ha de procentuellt flesta medlemmarna. Av de 70 medlemmarna i Höganäs är 50 män. Sjukdomarna fördelar sig på 26 tbc-sjuka, tre hjärtsjuka, ett fall av astma och 40 silikosfall.

Centralorganisationens årsmöte hölls på Stadshotellet i Höganäs med delegater från 10 lokalföreningar (två patientföreningar är också verksamma). Ordförande i centralorganisationen är tjänsteman Bengt Jarnhäll, Trelleborg och sekr. f. d. höganäsaren Åke Magnusson, Malmö.

Margit Andersson fick förnyat förtroende att leda Östgötaföreningen ytterligare ett år.

Lördagen den 4 april höll föreningen för hjärt- och lungsjuka i Östergötlands län årsmöte på Frimurarhotellet i Linköping. Samtidigt firade föreningen sitt 35-årsjubileum och föreningens ordförande Margit Andersson kunde hälsa ett 160-tal medlemmar, som hade funnit sig från när och fjärran i länet för att delta i festligheterna — och detta trots ett av de värsta snöväder som rasat under vintern. Margit Andersson lämnade en historik över föreningens verksamhet av vilken framgick att denna vid bildandet och under

den första tiden hade uppgifter av helt annan karaktär än dagens. En blomsterbukett överlämnades till en kvinnlig medlem, som varit med alltsedan föreningens bildande.

Omval över hela linjen

En diger dagordning avverkades på knappt två timmar, varvid styrelsen erhöi ansvarsfrihet, omval skedde med acklamation av Margit Andersson som ordförande för ytterligare ett år, liksom för styrelsen i sin helhet. Förbundssekreteraren som deltog i årsmöte och jubileum informerade om den kommande förbunds-kongressen, om rikslotteriet och om Status samt om behovet av konsulenter i föreringsverksamheten.

Vid den efterföljande supén — som avåts under god stämning och till musik av kapellmästare Arne Rasset — överlämnades blommor och gåvor till den jubilerande föreningen från riksförbund, centralorganisationen och lokalföreningar i länet samt från HCK:s lokalkommitté. Förbundssekreterare Fredin erinrade vid överlämnandet av förbundets gåva, om gamla tider och den enorma utveckling som skett på lungsjukvårdens och socialpolitikens område under de 35 år östgötaföreningen och riksförbundet verket.

En utmärkt kabaré framfördes av skådespelarna Kerstin Nilsson och Olle Johansson från Norrköping-Linköpings stadsteater som syn- och hörbarligen uppskattades av deltagarna. Kvällen avslutades med dans och alla var överens om att det varit en lyckad afton.

Gynna
svenskt
näringsliv

RHL:s LOKALFÖRENINGAR
kallas härmed till förbundets

XIX:e KONGRESS

som hålles i
MEDBORGARHUSET, ÖREBRO
den 3—5 juli 1970

REPRESENTATIONSRÄTT innefattande rösträtt har
varje lokalförening för ett fullmaktsföresatt ombud.

*

Anmälnings- och fullmaktsblanketter kommer att ut-
sändas till lokalföreningarna.

*

Mindre lokalföreningar inom samma distrikt kan utse
gemensamt ombud.

Hög aktivitet i Karlskoga

Karlskoga konvalescentförening har hållit årsmöte i skolrestaurangen Skranta. Ett 100-tal medlemmar hade mött upp. Av såväl rapporter som verksamhetsberättelse framgick att verksamheten under året varit både omfattande och livlig. Den ekonomiska omslutningen har varit 3.897.994 kronor. Vinst- och förlust samt utgående balanskonto har balanserat på 54.074 resp. 398.803 kronor.

Föreningens kursverksamhet har omfattat deltagare från samtliga handikappgrupper inom Karlskoga och Degerfors. 14 cirklar med tillsammans 148 deltagare har varit i verksamhet.

Den år 1968 under firma KK-ringen, startade kioskverksamheten har fortsatt att expandera och ytterligare stabiliserats under året. Verksamheten omfattar nu sju försäljningsställen och personalen uppgår till 28 personer. Bruttoförsäljningen uppgick under året till 1.363.000 kronor och i arbetslöner till de anställda har utbetalts 245.870 kronor.

Till styrelse för innevarande år valdes: ordförande Nils Pettersson, sekreterare Sigge Larsson, kassör Karl Erik Mälman samt Valter Svärd, Sven Rådborg, Karin Gustavsson, Maggie Randén, Nils Persson och Rut Falk.

Riksförbundets representant, kronojägare Alfred Lindahl, som ledde årsmötesförhandlingarna framhöll i sitt slutanförande, att föreningen är en av landets verksamaste lokalföreningar. Att förutom en enastående föreningsverksamhet med bl. a. ett stort antal studiecirklar, även med stor framgång kunna driva en så omfattande affärsverksamhet måste vara unikt. Lindahl lyckönskade föreningen till uppnådda resultat och hoppades på fortsatt framgång.

Pristagare i bildkryss nr 3

1:a pris Gerda Aronsson, Sveavägen 11,
961 00 Boden

2:a pris Edith Trygg, Skogsbacken 14,
172 41 Sundbyberg

3:e pris G. Hermansson, 4:e Kvillängs-
vägen 5, 422 43 Göteborg H

25-årsjubileum i Eslöv

Mellanskånes konvalescenthjälp berättar här lite grann om verk- samheten under 1969.

Mellanskånes konvalescenthjälp firade söndagen den 1 juni 1969 sitt 25-årsjubileum på ett något annorlunda sätt. Eftersom medlemmarna dels är övervägande äldre och dels spridda över en stor landsbygd med dåliga kommunikationer har de få möjligheter att komma ut. Det blev därför mycket uppskattat när styrelsen beslöt ordna en utfärd.

Ett 50-tal medlemmar samlades upp i buss och två bilar i Eslöv, Höör och Hörby. Färden gick först till Hälsingborg där det bjöds på kaffe på Terasen. Redan där kunde man beundra den storslagna utsikten och de som vågade sig upp för alla trappstegen till Kärnans topp fick verkligen lön för mödan.

Nästa mål var Sofiero med dess vackra trädgårdsanläggningar. På grund av den sena våren hade Rhododendron ej slagit ut, det är annars en upplevelse att få se dem i sitt flor, men det fanns så mycket annat intressant, bl. a. vindruvsodlingarna.

Så fortsatte färden utmed kusten till Mölle och naturfagra Kullaberg. Alla var helt betagna i den storslagna naturen och utsikten från Kullens fyr. Sedan ställdes färden till trivsamma Tunneberga Gästgivaregård, där en utsökt middag serverades. Heldina Svensson från Höör sjöng och spelade dragspel samt ledde allsång

både i bussen och under middagen, vilket ytterligare förhöjde feststämningen. Signe Olsson och Albert Andersson tackade arrangörerna för en allt igenom lyckad dag. Att så helt få koppla av från den grå vardagen är en stor förmån för oss konvalescenter och vi är innerligt tacksamma härför.

Och vi inom styrelsen är tacksamma över att ha kunnat medverka till denna lyckade dag.

För att ytterligare celebrera 25-årsjubileet ordnades i samband med julmötet ett teaterbesök på Medborgarhuset i Eslöv den 7 dec. Riksteatern gav "Kiss me Kate" och det blev livligt uppskattat av alla.

Greta Nilsson

Ändrade tider för kurserna i Glamsbjerg

I STATUS aprilnummer utannonserades ett antal internordiska kurser till vilka riksförbundet lämnar resebidrag och stipendier, däribland två veckoslutskurser i Glamsbjerg, Danmark.

Danska förbundet meddelar nu att man måste flytta dessa kurser till annan tid. De kommer därför i stället att hållas vid veckosluten den 3-4 oktober och den 10-11 oktober, vilket vi alltså ber intresserade observera.

Höjt basbelopp — höjd pension

Basbeloppet för mars 1970 har fastställts till 6.300 kronor.

Ändringen innebär att folkpensionerna fr. o. m. mars 1970 höjs till följande belopp:

	årsbelopp	månadsbelopp
För ensamstående pensionär	5.859	488
För gifta makar vardera	4.599	383
Hel förtidspension	5.859	488
Hel änkepension	5.859	488
Hustrutillägg	3.339	278
Barnpension	1.575	131
D:o fader- och moderlöst barn	2.205	184
Barntillägg	1.575	131
Invalditetstillägg	1.890	158
Invalditetsersättning	3.780	315

Släpp in trivseln med ESSEM villagrind

ESSEM Villagrind är enkel men elegant. Den har utformats i samråd med Konstfackskolan, Stockholm.

ESSEM Villagrind har ram och fyllnad av aluminiumprofiler.

Grinden är stark och lätt (en grind, 1000/930, väger endast 6 kg) och den är underhållsfri. ESSEM Villagrind stoppar i våra mest aggressiva klimatförhållanden: t.ex. i kusttrakternas saltmättade atmosfär och i luftförorenade industriområden.

ESSEM Villagrind levereras komplett med lås och gångjärn.

Grindarna finns i 930, 1.240 och 1.550 mm bredder och passar till stängselhöjderna 600, 840 resp. 1.000 mm. Levereras som enkel- eller dubbelgrind. Finns med betad (silvervit) eller kemiskt grönfärgad yta.

Anvisningar för uppsättning av ESSEM stängsel och -grindar står i ESSEM STÄNGSELHANDBOK FÖR VILLAÄGARE. Ni får den gratis.

Till ESSEM STÄNGSEL AB, BOX 110, KORSNÄS

sänd ESSEM villastängselhandbok

Namn

Adress

kan postas i öppet kuvert

TEXTA TACK

ESSEM
◆ STÄNGSEL AB

Korsnäs 023-330 35

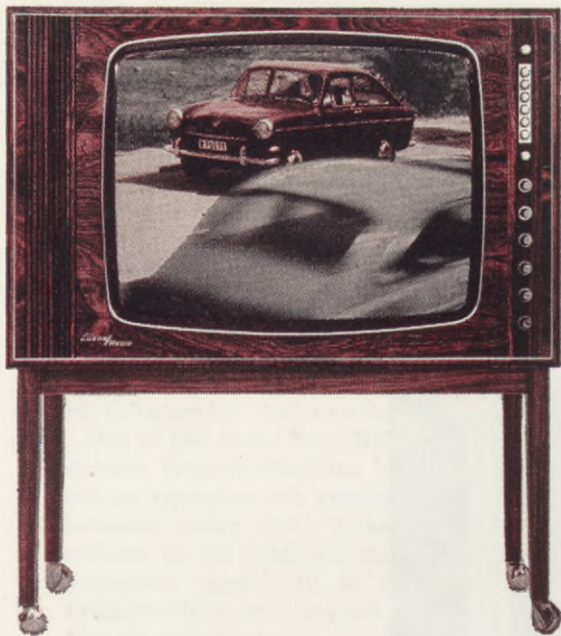
Stockholm 08-23 67 60

Göteborg 031-17 11 70

Malmö 040-93 69 20

Sundsvall 060-11 14 26

FÄRG-TV

RHL-lotteriet
har **2** förnämliga
FÄRG-TV och
6 st. svart-vit med
TV 2-programmet
som toppvinster

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

Dessutom

Personbil Volkswagen 1600 TLE
Kompl. stereoanläggningar
Transistormottagare • Linnevaror,
hushållsartiklar m. m.

5.620 värdefulla vinster

RIKSFÖRBUNDETS FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1970

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:- att sändas mot postförskott
+ porto eller

..... st. lotter à 2:- att sändas varje månad
fr. o. m maj t. o. m. sept. 1970 mot postförskott +
porto.

Dragningslista medföljer gratis.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv.

Status 5/70

Frankeras
med
55-öres
frimärke

RHL-lotteriet

Box 3196

10363 Stockholm

LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU

**Sammanlagd vinstsumma
över 200.000:—**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!